

OSTER LATER

- dans & musik

Kenneth Krak - Arne Ryge Petersen - Esben Wolf - Anders Christensen

LÆSØ

- dans & musik

© Kenneth Krak, Arne Ryge Petersen, Esben Wolf og Anders Christensen
Folkemusikhusringen 1995

Læsø - dans & musik

© Kenneth Krak, Arne Ryge Petersen,
Esben Wolf og Anders Christensen 1995

Opsætning og videocapture: Kenneth Krak

Udgivet af Folkemusikhusringen 1995

Tryk: Werks Offset, Århus

Fotografisk, mekanisk eller anden form for
gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne
bog eller dele deraf er ikke tilladt ifølge
gældende dansk lov om ophavsret.

Printed in Denmark 1995

ISBN 87-89444-10-8

Folkemusikhusringen

Eugen Warmings Vej 21

DK-8000 Århus C

Tlf. 8620 2095

Fotografisk genoptryk, Stibo 2025

Med tilladelse af forfatterne og forlaget

Støttet af Saugmann Bjerregaards Fond

Indhold

Forord	5
Indledende afsnit	6
Læsø og læsøboere	7
Traditionen på Læsø.	8
Kildemateriale	12
Bal på Læsø	13
Personbeskrivelser	15
Anna Juul Christensen	15
Asbjørn Thomsen	16
Hartvig Mortensen	17
Levy Wilsen	17
Madvig Vilsen	20
Sigurd Smith	22
Theodor Gaarn Larsen	23
Dansebeskrivelser	25
Særlige udtryk	26
Typedanse	34
Polka	35
Vals	38
Rejlænder	40
Hopsa	42
Mazurka	43
Svejtrit	44
Pardanse	45
Jysk Fynsk	46
Rullen Går	48
Napoleonsmarchen	49
Molbrok	50
Hæl og Tå	52
Mellem Frederikshavn & Læsø	53
Lottes Død	54
Møens Hopsa	56
Syvtrit	58
Pigernes Fornøjelse	60
Skomagerdansen	62

Federmikkel	64
Vupti (Vob Di)	66
Svejtrit	67
Tripmazurka	68
Sprætmazurka	70
Tyrolerhopsa	71
Tyrolervals	72
To Ting	74
Svensk Maskerade	76
Norsk Fjeldmarch	78
Den Toppede Høne	80
Turdanse	81
Petersen	84
Enkelt Kæde	86
Sløjfen	88
Sekstur	90
Kontra	92
8 Mands Dans	95
Familiedanse	97
Tyrolerhopsa i Kreds	98
Enkemands Dans	99
Musikoptegnelser	101
March	104
Polka	105
Vals	117
Rejlænder	140
Hopsa	148
Pardanse	152
Turdanse og familiedanse	166
Billedfortegnelse	179
Danse- og melodiregister	181
Opsang	184

Forord

Formålet med denne udgivelse er at skabe en samling af dans og musik fra Læsø. Dansene og melodierne er alle videregivet direkte til os af folk på Læsø eller i form af video- og båndoptagelser.

Materialet, som ligger til grund for dansebeskrivelserne og noderne i denne bog, er hovedsageligt indsamlet i 1980-erne.

Det bør stå klart for brugere af denne bog, at nedfældelse af danse og melodier på papir er ensbetydende med et stort tab af information. Dansene og melodierne er formidlet til vore ører, øjne og andre sanser, og mange detaljer og fornemmelser går tabt, når kropslige oplevelser af en dans oversættes til en dansebeskrivelse, og levende musik oversættes til noter.

Det er derfor vigtigt at fastslå, at bogen her ikke kan stå alene. En seriøs beskæftigelse med musikken og dansene fra Læsø skal suppleres. Man må selv studere de tilgængelige kilder: bånd- og videooptagelser eller levende mennesker!

Vi har valgt at illustrere bogen, dels med fotos, dels med enkeltbilleder fra videooptagelser. Billedkvaliteten er ikke god, når video „fanges“ på papir, men vi synes alligevel, at de mange billeder af dansere og musikere i bevægelse er et godt supplement til det skrevne ord.

Dette materiale er ikke blevet til på baggrund af en fyldestgørende gennemgang af kilderne til musik og dans fra Læsø, men udelukkende på det materiale vi via besøg på Læsø, diverse kurser med Anna Juuls medvirken samt besøg på Dansk Folkemindesamling er blevet bekendt med, og som vi har fået lov til at udgive.

Vi ved, at der ligger yderligere materiale i form af båndoptagelser, melodibøger og diverse nedskrifter rundt omkring, som kun venter på at blive udgivet ved en anden lejlighed.

Vi takker Læsøboerne for deres store gæstfrihed og hjælpsomhed i forbindelse med indsamlingen af materialet.

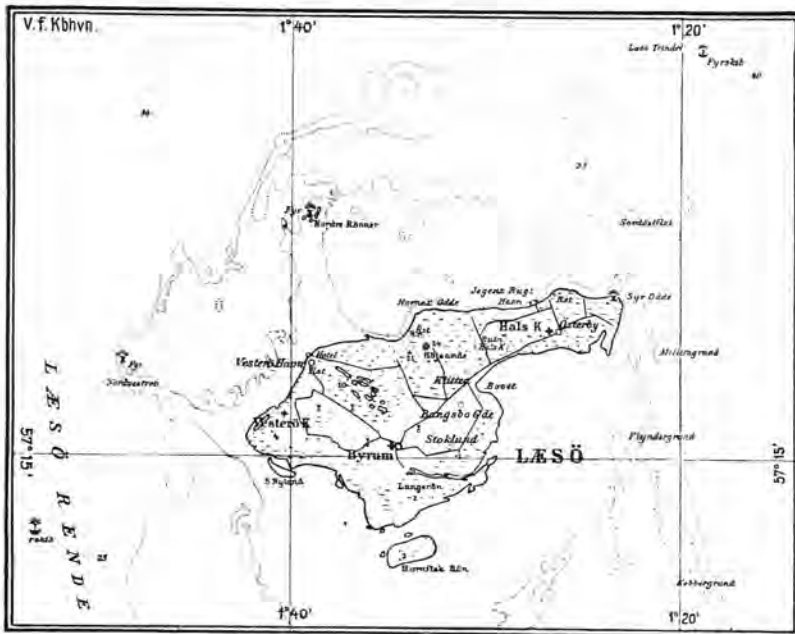
Desuden takker vi Dansk Folkemindesamling, som har ladet os låne og bruge indsamlet materiale fra Læsø, bl.a. i form af de videooptagelser, som er grundlag for hovedparten af bogens illustrationer.

En særlig tak skal gives til Århus Folkemusikhus, som har støttet vores indsamlingsarbejde økonomisk.

Indledende afsnit

Under bearbejdningen af det indsamlede materiale har vi haft diverse diskussioner og indhentet oplysninger, der ikke var plads til i bogens almindelige opbygning. Nogle af disse er gengivet i de følgende afsnit.

Læsø og læsøboere

Læsø er med sine 114 km² den største af øerne i Kattegat - dog med kun halvt så mange beboere som den næststørste ø Samsø, nemlig knap 2500.

Læsø har tre byer: Vesterø Havn, hvor færgerne fra Frederikshavn anløber, Byrum, øens midtpunkt for handels- og forretningsliv, og Østerby Havn, hvorfra hovedparten af fiskeriet foregår.

I middelalderen var øen dækket af store fyrre- og egetræsskove, der i løbet af 1600-tallet gik totalt til grunde og gav frit spillerum for en katastrofal sandflugt. Rovdriften på skovene skyldtes især den megen brug af brændsel til saltsydning, der i middelalderen var Læsøs vigtigste erhverv.

Herefter ændredes erhvervslivet radikalt, og i de følgende århundreder skete der en opdeling af erhverv mellem kvinder og mænd. Mændenes virke lå udelukkende på søen. Først drev de tømmerhandel fra små skuder, siden tog de hyre på større sejlskibe, som sejlede langfart. Mændene tog til søs, så snart de var konfirmeret, og sejlede så langfart, indtil de var 35-40 år. De fleste mænd lagde op nogen tid efter, at de var blevet gift. Det var ikke ualmindeligt, at de efter giftermålet flyttede ind i konens fødegård, da gårdene tit gik i arv på spindesiden. Dette betød ikke,

at Læsø-manden, efter at være holdt op med søfart, blev landmand. Hele dette område sorterede endnu under kvinderne. Mandens virkefelt var stadig søen, hvor han nu havde to vigtige ting at passe: strandinger og fiskeri. Konen sørgede for alt landbrugsarbejde med undtagelse af pløjning og tærskning.

Traditionen på Læsø.

Hvis man vil beskrive traditionen på Læsø på grundlag af det indsamlede traditionsmateriale, vil det være rimeligt først at betragte selve begrebet tradition.

Traditionsbegrebet har tidligere indenfor folkemusik- og folkedanserbevægelserne været ret snævert defineret. Bevægelserne har været præget af den nationalromantiske anskuelse af tradition som noget tilbage-skuende, statisk og uforanderligt, og af receptionsteorien. Denne går i store træk ud på, at al folkekunst er skabt i de øverste samfundslag og derefter sunket ned til almuen, og at den originale tradition har lidt skade ved overlevering og brug igennem mange led. Indenfor folkemindeforskningen skete der i 1929 et opbrud med den romantiske og receptionsteorien opfattelser via to russiske forskere, der sagde, at folkloren ikke kun reproducerer, men beriges af varianter, der fremkommer gennem

en kunstnerisk skabende improvisationsteknik. Tradition blev også tidligere opfattet som noget fælles for en gruppe, såsom et sogn eller en landsby, men opfattelsen blev ændret til, at en tradition har sine bestemte traditionsbærere, udgørende et fåtal af sognets befolkning, og at forskellige genrer har forskellige traditionsbærere. Omkring begyndelsen af 1970-erne bliver traditionsbegrebet defineret langt bredere og anvendt også på nutidige og aktuelle emner. I Anders Chr. N. Christensens magisterkonferens „En spillemandsfamilie i fire generationer“ i 1992 defineredes traditionsbegrebet således: „Ved tradition forstår jeg en proces, der kan være historisk, geografisk eller socialt bestemt. Processen er under stadig forandring og består af flere led. Den indeholder et samspil mellem variation og stabilitet, altså mellem det statiske og det dynamiske, hvor der ustandselt sker omdannelser, der kan give anledning til nyskabelser af kunstneriske værdier.“

Set i forhold til dette traditionsbegreb kan der i materialet fra Læsø påpeges både stabile og dynamiske elementer. Melodistoffet og dansemåden har været temmelig stabilt samt haft gode vilkår for at bevare særpræget igennem det sidste halvandet århundrede. En væsentlig grund er øens isolerede beliggenhed, de særlige erhvervsforhold, og at traditionsbærerne har været medlemmer af spillemandsslægter, der har domineret spillet på øen igennem tiden. Det har været svært for enespillemand og fremmede at hamle op med disse gamle spillemandsslægter, der regnedes for øens egne. De var opfødt med en tradition, hvor de kendte musik- og danserepertoiret og vidste, hvordan dansene skulle sættes sammen i danseforløb, og de havde fra havde fra barnsben hørt faderen, bedstefaderen eller andre familiemedlemmer spille. Ved oplæring i forlængelse af en tradition indenfor familierne fra generation til generation vil de musikalske idealer kunne blive fastholdt til en karakteristisk spillestil.

Den traditionelle musik på Læsø eller i det øvrige Danmark har aldrig været en statisk størrelse, men er til stadighed blevet ændret, fornyet og tilført nye elementer. Som de dynamiske elementer kan i Læsøtraditionen peges på, at der er kommet nye melodier på repertoiret, og nogle er gledet ud. Melodierne er blevet tilpasset de forskellige spillemand, der hver har sat deres personlige præg, således at samme melodi spillet af fire forskellige spillemand kan være ret så forskellige. Variationen i udførelsen af musikken hos samme spillemand, kan også varierer fra gennemspilning til gennemspilning og fra situation til situation.

Ligesom der er skete stor variation i musikken, er der sket omdannelser af dansen. Sammenligner vi Ellen Grüner Nielsens indsamlede materiale fra 1917 og 1920 med det nye materiale, ses det tydeligt, at flere

danse har forandret sig og en række stabile elementer såsom dansenes grundform er bevaret.

Ser man på traditionens vilkår på øen i nyere tid, gør flere specielle forhold sig gældende. I løbet af tyverne og trediverne indså flere læsøboere, at det var umuligt at forhindre den nyere amerikansk inspirerede musik og dans på øen. Derfor samlede en gruppe interesserede i 1934, med bl.a. repræsentanter fra flere spillemandsfamilier, for at danne en folkedanserforening. Til formand blev foreslået Lars Vilsen fra Hvent, men han afslog tilbudet, da han syntes der skulle yngre kræfter til, og valget faldt derfor på brorsønnen Lars Vilsen (Madvig Vilsens bror), der var foreningens første formand i mere end 40 år. Lars Vilsen, Hvent, blev derimod foreningens første spillemand og var det til sin død i 1939. I den første årrække var foreningen en bevaringsforening, hvor der udelukkende blev spillet Læsømusik og danset øens gamle danse. Først senere kom der danse udefra på repertoiret, ligesom der kom danseledere og instruktører fra fastlandet til foreningen. Det gjorde, at folkedanserforeningen udviklede sig til at ligne folkedanserforeninger i det øvrige Danmark.

Selv om der dannedes en folkedanserforening, fortsatte flere lokale foreninger, som husmands-, afholds- og sømandsforeningen med at afholde fester, hvor der udelukkende blev spillet og danset til gammel Læsømusik, for var det de ældre spillemænd der spillede, så hverken kunne

eller ville de spille den moderne musik. I samme periode dan-
des der nyere orkestre, der både
spillede den nye og gammel mu-
sik, og der kom orkestre udefra
der fortrængte den gamle musik
mere. I 1950-erne og 1960-erne
blev der færre og færre arrange-
menter med udelukkende den
gamle Læsømusik. Derfor levede
den gamle Læsømusik kun videre
privat hos de spillemænd, der havde lært den fra barnsben og i ungdom-
men. Violinen blev kun taget ned fra væggen, når familie, venner og
eller interesserede var til stede, eller når en spillemandskollega kom og
tilbød sammenspil.

Spillemændene på øen havde dog en usædvanlig holdning til deres „egen“
musik. Madvig Vilsen efterlod sig båndoptagelser med blandt andre den
store spillemand Hartvig Mortensen, som var optaget ved private sam-
menkomster mellem øens musikere i 50-erne. Disse „redningsaktioner“
for Læsøs traditionelle musik var enestående og af stor betydning for de
omfattende indsamlinger i 1980-erne.

Langt størstedelen af de melodier, man finder på Læsø svarer til melodi-
former i det øvrige Danmark. Men man kan også træffe radikalt ander-
ledes musikalske træk. Nævnes kan det særprægede ved de mange melo-
dier, der er skabt på øen og som er særligt for Læsøtraditionen. Mange
af melodierne udviser særlige tonale træk såsom neutral tert, forhøjet
kvart og lav ledetone, og melodiopbygninger, der ikke hviler på sædvan-
lige akkordgange, og hvor der forekommer ekstra slag i slut vendingerne,
som er afpasset dansen. Hertil kommer den særlige spillestil med forsi-
ringer og svævende toner. For dansens vedkommende kan man nævne
den meget brug af vestenom, dvs. omdansning den „forkerte“ vej i salen,
de specielle duvende trin i de fleste danse og særlige dansefatninger.

Men traditionens egenart kan ikke opleves gennem en beskrivelse. Det
må overlades til den enkelte at opleve og fornemme den igennem kend-
skabet til melodierne og dansene, og - ikke mindst - igennem kontakt
med mennesker, der selv har levet med traditionen eller har oplevet den
på nært hold.

Kildemateriale

De særlige erhvervsforhold og øens isolerede beliggenhed har bevirket, at gamle arbejdsmetoder, skikke, folketro og spillemandsmusik holdt sig levende længere på Læsø end de fleste andre steder i landet. Læsø har derfor været opsøgt af mange kulturhistorikere, etnologer og folkløri-ster, der har søgt oplysninger om fortidens levevis.

Da musikken på Læsø i generationer næsten udelukkende har været spillet efter gehør, findes der meget få nedskrevne kilder. Den ældste spillemandsbog indeholder 122 melodier og er nedskrevet af den 12-13-årige Ole Peter Christensen (1847-1928) i 1860. Endvidere er Ole Christian Pedersens (1874-1955) efterladte noder bevarede, men de er for en stor del kun toneartsangivelser og stiknoder.

Den første egentlige folkedanse- og folkemusikindsamling på Læsø blev gjort af Ellen og Hakon Grüner Nielsen i 1917 og 1920. Hakon Grüner søgte bl.a. efter spillemandsbøger, men udbyttet var meget lille: kun to, der havde tilhørt P. E. Møller, Krogbækgaard, og som i ringe grad afspejlede det lokale repertoire. Derfor optegnede han Petersen, Enkelt Kæde og Ottemandsdans efter lokale spillemænd, og udgav dem i 1924 i „Læsø-folk i gamle dage“. På rejsen var Hakon Grüner musiketnolog, og Ellen Grüner Nielsen optegnede de gamle danse. På de to rejser fik hun oplysninger om godt 30 forskellige danse, hvoraf 20 blev beskrevet eller delvist beskrevet.

I midten af 1920-erne besøgte Danske Folkedanseres første formand Poul Lorenzen Læsø og kom flere gange for at optegne dansen, men det er usikkert, om disse optegnelser stadig eksisterer. Åge Rothenborg optog i 1947-48 en stumfilm „Sædebed til Bageovn“ for Nationalmuseet, hvor tre brudstykker af danse indgår. Endelig var Svend Clemmensen og Egon Raaberg fra „Foreningen til Folkedansens Fremme“ på Læsø i 1953 og optegnede seks danse, der blev trykt i „Gamle danse fra Vendsyssel og Læsø“ 1966.

Det skulle have været en ferietur på Læsø for forfatteren og folkeminde-samlere Anders Enevig i 1961, men han mødte hurtigt, foruden en række gode fortællere, spillemanden Hartvig Mortensen, med hvem han indspillede en række melodier.

I foråret 1980 kom miljøpædagog Jørn Laursen i forbindelse med Levy Vilsen og optog et par bånd med historier, harmonika- og violinspil. Efter at han havde afspillet disse bånd for museumsleder Niels Jørn Øster-gaard, Spillemandsmuseet i Rebild, og Anders Christensen, arrangerede de i samarbejde med Spillemandsmuseet flere indsamlingsture til Læsø,

hvor Levy Vilsen blev en central skikkelse. Spillemandsmuseet indspillede 28 lydbånd. I 1981 blev arkivar Svend Nielsen fra Dansk Folkemindesamling koblet på indsamlingsprojektet, hvor der også blev optaget video af dans. Efter Levy Vilsens død i 1983 fortsatte Anders Christensen m.fl. indsamlingen hos især Madvig Vilsen og Anna Juul Christensen. Dansk Folkemindesamling indspillede i perioden 1980-1989 det store ma-

teriale, der består af 56 lydbånd og 15 videobånd.

Mere end 100 forskellige melodier blev indspillet i perioden 1980-1989, og ikke mindre end 46 forskellige dansetyper var mulige at dokumentere ud af de 74, der har været kendt fra 1860 til 1989. Størsteparten af de godt hundrede melodier er knyttet til pardanse, og af disse pardanse var de fleste bundet til hver sin særlige melodi. Af 23 forskellige pardanse af denne type var det muligt at dokumentere 17 i perioden 1980-89. I denne sidste indsamlingsperiode udgjorde Forkert Polka (polka medsols i salen), Forkert Vals (vals medsols i salen) og Rejlænder (melodi- og danseform som norske Rheinlændere og svenske Schottiser) en væsentlig del af melodirepertoiret, ikke mindst set i forhold til deres hyppighed i andre egne af Danmark i denne sidste periode.

Alle dansetyper på Læsø har paralleller i andre dele af landet, ligesom der er melodier, der bruges andre steder i næsten samme form. Men til danse, såsom Polka eller Forkert Polka, hvortil der kan bruges mange forskellige melodier, er der af spillemænd på øen komponeret helt særprægede melodier, der ikke kendes fra andre egne.

Bal på Læsø

I tidligere tid benyttedes enhver lejlighed til at arrangere dans: der blev danset næsten hver „ugedag“. Disse hyppige danseaftner var meget tit improviserede, men foregik mest om vinteren, når søfolkene var hjemme - da var det almindeligt aften efter aften at gå rundt på besøg på gårdene.

I næsten alle gårde var der en „tre-gulvs-stue“ (trefagsstue): en storstue,

der var næsten umøbleret, og som mange gange udelukkende blev brugt til dans. Flere steder var storstuerne endnu i brug helt op til anden verdenskrig. Storstuerne var ikke ovevældende store, fx målte tre-gulvstuen i Asbjørn Thomsens fødehjem ca. 9 gange 9 alen (ca. 36 m²), og den blev ofte brugt til bal.

Fester som „madkurvebal“ eller „be'enbal“ (inviteret bal) foregik på den måde, at nogle karle eller piger lånte en storstue, og så inviterede hver et antal par, som i løbet af aftenen blev trakteret. Ved disse sammenkomster var der altid en eller anden, der kunne spille. Mange kunne spille violin. Harmonikaen, der ellers var et sømandsinstrument, var ikke meget brugt. Violinen var det dominerende instrument. I begyndelsen af dette århundrede var der en violin i mere end halvdelen af husene og gårdene på øen, ja enkelte steder kunne der være både to og tre violiner på samme ejendom.

På Læsø var det almindeligt, at mange havde deres eget yndlingstykke, når de var til dans. Hvis Kingo Pedersen eller Anna Juul Christensen var til dans, og spillemændene ikke spillede deres stykke, gik de op til musikken og forlangte stykket. Mange navne fra personligheder på Læsø er på den måde blevet hængende ved melodierne.

Det er højst usikkert, om der har været et standardiseret balforløb, en normal rækkefølge af dansene på Læsø. I Anna Juul Christensens hjem i Klitten, var det skik ved forældrenes fødseldage, når Jacob Olsen kom for at spille, at spille sløjfen, seksturen og kontraen i én suite. Lars Vilsen, Hvent, indledte altid et bal med en march efterfulgt af en polka.

Personbeskrivelser

I bogen optræder mange personnavne. Det følgende er en alfabetisk „blå bog“ over de vigtigste af bogens kilder.

Anna Juul Christensen

Anna Juul Christensen eller Anna Larsine Jensen, som hendes fødenavn var, blev født i Klitten, Hals Sogn, den 8. juli 1910 som datter af Albertine Kristine Pedersen (1876-1955) og Jens Thuren Jensen (1876-1957), og hun døde den 1. maj 1990.

Anna Juul var vokset op i beskedne kår i et lille husmandshjem. I hjemmet var der kun to stuer, og kun den ene kunne opvarmes med en bilæggerovn. Her spiste man, og her sov hele familien, der bestod af seks.

Anna lærte tidligt at danse hjemme. Fra hun og hendes søskende var

små, brugte forældrene at synge, mens de på skift dansede med dem. Men tit blev der dog også sendt bud til en nabo Melchior Jensen eller Jens Peter Hansen, og også Jacob Olsen fra Bangsbo kom og spillede i hjemmet. Når nogen i familien havde fødselsdag var han en kærkommen gæst. Så blev den ene stue ryddet - det var en „togulvs-stue“ (to fag), og i sådan en stue kunne der godt danse to kvadriller.

Anna lærte i årenes løb mange unge at danse, bl.a. flere søfolk. En sømand skrev hjem til Anna, at nu dansede de „Melchiors Rheinlænder“ på dækket .

Anna Juul Christensen var fra 1981 til 1989 en betydningsfuld

meddeler til Dansk Folkemindesamling. Hendes kendskab til øens gamle danse fik stor betydning for indsamlingens resultat. Anna Juul kunne ikke blot danse de gamle danse, hun kunne også synge mange af de melodier, hun havde hørt i sin ungdom. Som noget usædvanligt gengav Anna melodierne i de samme tonearter, som øens violinspillemand.

Anna var desuden en utrættelig formidler af øens danse. I en periode fra 1982 til 1988 medvirkede hun ved kurser flere steder i landet, hvor hun med sin energi og danseglæde gjorde Læsø-dansen til noget særligt for os.

Asbjørn Thomsen

Julius Asbjørn Thomsen var født 20. september 1892 i Vesterø som søn af Ane Thomsen (datter af Jens Bjørn Smith). Han blev som ung uddannet som snedker og sejlede senere som fyrskibsmester. Han lærte som barn at spille violin af sin morfar Jens Bjørn Smith.

Asbjørn Thomsen, som han i daglig tale blev kaldt, var i de sidste år, han levede, meddeler til Spillemandsmuseet i Rebild og Dansk Folkemindesamling.

Hartvig Mortensen

Janus Hartvig Mortensen fødtes den 23. januar 1891 som søn af Morten Degn Svendsen (1840-1929) og Petrine Svendsen (1864-1956). Han døde den 8. december 1978.

Hartvig Mortensen fik i sin tidligste ungdom en mureruddannelse og arbejdede ved dette fag hele livet. Han blev gift med Elna Magdalene Larsen (1891-1956). Hartvig og Elna boede de første år, efter de var blevet gift, til leje i et hus, indtil de overtog Elnas fars Lars Peder Larsens landbrugsejendom. Her boede de til 1936, hvor de afhændede ejendommen til deres datter og svigersøn. De flyttede ind i et nybygget hus i Vesterø, hvor Hartvig selv havde lavet alt murerarbejdet.

Hartvig Mortensens far Morten Degn Svendsen var også spillemand og havde i sin tid lært at spille violin af skomager Jørgen Christian Møller (1794-1878). Fra faderen gik flere melodier videre til Hartvig Mortensen, f.eks. Jørgen Christians Polka. Hartvig Mortensen kom som ganske ung til at spille sammen med to af øens mest estimerede spillere Lars Vilsen, Hvent, og Ole Pedersen.

Hartvig Mortensen var bl.a. kendt for sit sikre og rytmiske spil til dans. Desuden var han en livlig mand, der var god til at sætte humør i et selskab.

Levy Wilsen

Levy Wilsen eller Levy Madvig Wilsen, som hans fulde navn var, blev født den 29. september 1904 i Hvent, Vesterø sogn på Læsø, som søn af gårdejer og spillemand Lars Vilsen (1867-1939) og Oline Katrine Wilsen, født Nielsen, og han døde den 18. september 1983.

I Levy Wilsens familie var der spillere i tre generationer. Både Levy Wilsens farfar, Lars Vilsen Sørensen (1802-1874), og dennes bror Søren

Mejling Sørensen (1813-1896) spillede violin. Levy Wilsens far, Lars Vilsen (1867-1939), var en af Læsøs mest estimerede spillemænd, men også hans bror, Lars Peter Vilsen (1866-1950), spillede violin hele sit liv, selv om han i de sidste mange år ikke spillede ude til fester. Og fra Lars Peter Vilsen gik spillemandstraditionen videre til sønnerne Lars Vilsen (1900-1978) og Madvig Vilsen (1909-1987).

Efter at være startet med træsko- og cigarkasseviolin fik Levy sin første rigtige violin og begyndte efter eget udsagn allerede som 8-årig at komme med faderen ud at spille til bal. Han skulle holde sekund, og var han træt efter en balaften, holdt faderen ham hjemme fra skole.

Som 11-12årig fik Levy fat i en enradet diatonisk harmonika, et på det tidspunkt ikke særlig udbredt instrument på øen, hvor violinspillerne på det nærmeste var enerådende.

Levy Wilsen fik som 14årig en tjenesteplads ved landbruget og gik senere i klejnsmedelære. Som udlært levede han et par år af at være cykelsmed, men gik så over og blev fisker, hvad han var i 37 år, samtidig med at han ind imellem murede og tømrede for folk.

Selvom Levy Wilsen som voksen ikke spillede ude til sammenkomster, holdt han fast ved den gamle Læsømusik, idet han i stedet fik brugt musikken som vandrerhjemsvært.

Levy startede nemlig allerede i 1938 sammen med sin første kone Eline Læsøs første vandrehjem, samtidig med at han fiskede, og han fortsatte som vandrerhjemsvært til få år før han døde. Levy var gift tre gange, anden gang med Karla Kirkebye og tredje gang med Ellen, men han overlevede dem alle.

Levy boede hele sit liv på Læsø, dog med afbrydelse, da han var i klejnsmedelære i Frederikshavn og i perioden fra 1959 til midten af 1960erne, hvor han bestyrede Hirtshals Vandrehjem.

I hans periode som vandrerhjemsejer kom der orkestre på Læsø, der spillede den moderne amerikansk inspirerede musik, men Levy holdt fast i den gamle Læsømusik.

Når vandrerhjemsgæsterne kom om sommeren, var Levy Wilsen altid villig til at spille, om dagen ude i det fri, og om aftenen inde i

en af vandrerhjemmets stuer. Mange af gæsterne kom gennem mange år, og det bevirkede, at mange blev fortrolige med øens gamle danse.

Derudover hjalp Levy også til at holde de gamle dansetraditioner levende blandt læsøboerne ved uden for vandrerhjemmets højsæson at fastholde en lokal tradition med „madkurveballer“, hvortil de inviterede medbragte mad og drikkevarer, som de først nød, hvorefter Levy Wilsen spillede op til dans.

Madvig Vilsen

Madvig Vilsen blev født den 6. februar 1909 i Vesterø som søn af husmand og tømrer Lars Peter Vilsen (1866-1950) og Ane Katrine Gertrud Marie Kristensen (1868-1935), og han døde den 1. juni 1987.

Madvig Vilsen var fætter til Levy Wilsen og var ud af samme musikalske familie. Madvig Vilsens far Lars Peter Vilsen spillede også violin, men efter sin søfartstid kun inden for hjemmets fire vægge. Også storebroderen Lars Vilsen spillede violin.

Madvig Vilsen lærte allerede som 7-8årig at spille violin, men fik aldrig nogen egentlig undervisning i violinspil; han lærte det udelukkende ved at prøve sig frem på faderens eller storebroderens violin.

Den største inspiration fik Madvig Vilsen dog ved at gå til vinduesballer allerede fra han var omkring 9 år gammel. Det var ganske almindeligt, når der var bal i forsamlingshuset, at der samlede sig næsten lige så mange uden for vinduerne som inde i salen. Det var noget man gjorde, hvis man enten ikke var gammel nok eller ikke havde de måske 50 øre, det kostede at komme ind i forsamlingshuset til bal. Der var dengang ikke de samme muligheder som nu for at høre musik.

Så stod man udenfor, og vinduerne blev hurtigt åbnet, når danserne fik det for varmt. Herfra kunne man fint betragte danserne og spillemændene.

Madvig blev i 1930 gift med „Nytte“, hvis egentlige navn var Anna Dagny Erlandsen. Han var på det tidspunkt baker, men klarede senere sit udkomme ved flere forskellige beskæftigelser. Først drev parret bageri på Læsø og senere et i Ålborg, derefter drev de gennem 12 år en landbrugs-ejendom, hvor han samtidig var æggeopkøber. I 1945 flyttede de i hus ved Vesterø Havn, hvorefter Madvig arbejdede som tømrer og murer sammen med sin bror.

Sammen med broderen Lars Vilsen var Nytte og Madvig medinitiativtagere til dannelsen af Læsø Folkedansereforening i 1934. Lars Vilsen blev Folkedansereforeningens første formand og var det i over 40 år. Farbroderen Lars Vilsen (Levy Wilsens far) var spillemand for foreningen til sin død i 1939, og i den periode blev der næsten udelukkende spillet gamle Læsødanse.

Det var også Madvigs bror Lars Vilsen, der sammen med musiker Vilhelm Jacobsen, fisker Alfred Olsen og Madvig Vilsen i ca. 1950 dannede

et hornorkester på øen. Alfred Olsen blev leder af orkestret. Han havde som ung været elev hos musikdirektør Carl Møller i Århus, og havde også været med i øens første hornorkester, der opløstes i 1909.

Madvig fik lært at blæse trompet, senere blæste han tenorhorn, og han var med i orkestret, til det opløstes ca. 25 år efter starten. I den tid blæste orkestret morgenmusik ved sølv- og guldbryllupper, til dyrskuer, grundlovsfester i skoven og til enkelte baller. Orkesterets repertoire var hovedsagelig 50-ernes populærmusik og brass-band-musik, men der var også traditionelle Læsø-melodier på programmet.

Madvigs violinspil var præget af mange forsiringer, hvilket man også sagde om den gamle Lars Vilsen i Hvents spil, og Anna Juul fortalte os, at Madvigs violinspil lå tæt på den gamle Vilsens stil.

Madvig opnåede aldrig at blive brugt som egentlig balmusiker i forbindelse med det traditionelle repertoire, men der hersker ingen tvivl om, at det var dette melodistof, der havde hans store kærlighed. Madvig fortalte selv, hvordan han tilegnede sig sit omfattende repertoire af traditionelle melodier. Som allerede nævnt gik han til „vinduesbal“, når onkel Vilsen (Lars Vilsen i Hvendt) m. orkester spillede til bal. Han lærte sig melodierne og memorerede desuden fingersætninger og buestrøg, således at han kunne gå hjem og gentage melodierne. Historien sandsynliggøres af vore egne oplevelser med Madvig som melodi-lærer. Når Madvig lærte os en melodi, var han særdeles nøjeregnende med melodiens mange detaljer samt fingersætninger og buestrøg. Han var først tilfreds, når vi kopierede ham fuldstændigt. Madvigs hukommelse m.h.t. de traditionelle melodier kan kun karakteriseres som fotografisk. Hans musikalske evner kan måske yderligere beskrives ved det forhold, at han kunne efterligne andre Læsø-spillemands spillemande.

Det er desuden værd at nævne, at Madvig og Nytte Vilsen var et meget sikkert og elegant par på dansegulvet.

Sigurd Smith

Sigurd Smith er født i 1910, og er ligesom Ashbjørn Thomsen barnebarn af den navnkundige spillemand Jens Bjørnsen Smidt, kaldet Jens Bjørn Smith.

Sigurd kom ud at tjene i 1918, hvor han, som han selv sagde, for et halvt års arbejde fik 15 kroner og masser af øretæver.

Sigurd blev ikke selv musiker, men han var til gengæld en god danser,

hvilket kan ses på Folkemindesamligens videooptagelser, hvor han ofte danser med Anna Juul Christensen.

Theodor Gaarn Larsen

Theodor Gaarn Larsen var født 1906. Hans far Lars Degn Larsen (f. 1862), som også blev kaldt „Bette Degn“, var snedker, tømrer og murer. Han var en dygtig violinspiller og tog i sin ungdom ud og spillede til mindre fester på øen.

Theodor Gaarn Larsen eller Gaarn Larsen, som han i daglig tale blev kaldt, og broderen Svend Larsen (f. 1902) arvede faderens musikalske evner, og de spillede begge både violin og harmonika.

Gaarn og Svend Larsen overtog deres barndomshjem i Bangsbo efter forældrene. Ejendommen byggede faderen selv i 1890-92, med undtagelse af skorsten og bageovn. Begge brødrene levede hele livet som ungkarle, Svend stod for det huslige og pasning af deres to køer og fårene, mens Gaarn alene tog hånd om en cykelforretning, han havde drevet i sit barndomshjem, siden han var 15 år gammel.

Selv om Gaarn Larsens forretning lå meget afsides - en 4-5 km øst for Byrum - havde han langt mere at bestille, end han egentlig kunne overkomme. Kunder kom dertil i alle aldre, især var det et tilholdssted for mange af øens unge. Gaarn Larsen havde altid tid til at snakke, han var ingen slave af klokken. Måske var det en af grundene til, at der kom så mange kunder for at få en sludder. Gaarn Larsen var heller aldrig for kostbar til at give et nummer på harmonika eller violin. Mange læsøboere husker ham siddende uden for huset, spillende for en flok unge mennesker, hvor tonerne kunne høres viden om.

Dansebeskrivelser

Dansebeskrivelserne er et kompromis. De skal kunne bruges som grundlag for at genskabe dansene og deres forløb og samtidig skal de formidle dansenes detaljer og fornemmelser. Havde vi lagt stor vægt på det sidste, ville dansebeskrivelserne blive „ulæselige“, de ville blive overfyldte med detaljerede anvisninger af kropsbevægelser og rytmik og dermed blive uoverskuelige. Med vore dansebeskrivelser vil man kunne være nogenlunde sikker på at kunne genskabe dansenes koreografiske forløb, men man vil ikke kunne være sikker på at danse på samme måde, som man gjorde på Læsø. Dans kan formentlig kun læres direkte - ved at kigge på og danse med rigtige, levende mennesker. Beskrivelserne i denne bog skal derfor først og fremmest betragtes som huskesedler. Foruden en beskrivelse af dansenes koreografi har vi desuden medtaget ting, som vi synes er vigtige for dansenes karakter, og som vi har erfaring for, at man hurtigt glemmer.

En dans består groft sagt af to dele: Koreografi og rytme. Koreografien beskriver den måde, hvorpå man bevæger sig i lokalet og med en eventuel dansepartner, mens rytmen er den måde, hvorpå kroppen bevæger sig til musikken. Selvom det er rytmen, der gennem tiderne har gjort dansen til den fornøjelse, den er - overhovedet har gjort dansen til dans - er det alligevel først og fremmest koreografien, man har beskæftiget sig med, når man har villet beskrive, hvordan dansene dansedes. Det er forståeligt nok: Koreografien er let at opfatte og let at skrive ned. Anderledes er det med rytmen, den skal opleves.

Dansebeskrivelserne i det følgende falder i tre afsnit. Ét om typedanse, som kortfattet forsøger at beskrive navnlig de rytmiske særpræg ved de sædvanlige danseformer. Dernæst et afsnit, hvori de forskellige særlige pardanse beskrives og endelig et afsnit, hvor turdansene gennemgås. I de to sidstnævnte afsnit har vi forsøgt at lave to niveauer af stikord: det første niveau giver et meget kortfattet og hurtigt overblik over dansens forløb, mens det andet niveau går mere i detaljen.

De fleste af dansebeskrivelserne i denne bog har efter titlen henvisningen „DFS GD vid 198#“. Dette henviser til Dansk Folkemindesamlings videooptagelser 1981 bånd 1-5 og 1982 bånd 29-37. Dansene uden henvisning er beskrevet efter vores hukommelse og skriftlige notater.

Under dansetitlen er også nævnt musikeren, som melodien er optegnet efter, samt et omtrentligt tempo på melodien, angivet som metronomtallet.

Særlige udtryk

I de følgende dansebeskrivelser er der mange „fagudtryk“, hvoraf nogle hører til danse- og musikverdenen og andre så vidt vi ved er „læsø-specifikke“. Vi forsøger med den følgende liste at forklare, hvad vi mener med de fleste af de særlige udtryk og forkortelser, der forekommer i bogen.

Allemandstag

Alle 4 par (2 eller 8 par) danner kreds, med hænderne tydeligt løftede.

Avet om

Omdrejning mod solen ved parvis omdansning rundt i salen. Kaldes på Læsø også *inden om*.

Chassétrin

Polkatrin lige frem.

Svenskerne har et meget beskrivende udtryk: „Bytomfot“ - og det er lige det man gør.

Dansefatning

se *fatning*

Enhånds

Beskriver en figur i turdansene, hvor højre eller venstre hånd holdes ind i midten, hvor man holder fat i de hænder der befinder sig derinde. Kaldes af og til også *énhåndsmølle*.

Enhåndsfatning

se *fatning*

Fatning

Dansefatning: Ved omdansning danser man lidt forskudt for hinanden, idet damen læner sig ind til herrens højre side, hvilende mod hans højre skulder.

Anne Juul Christensens udsagn om den mest brugte fatning i ældre tid er, at damen tager om herrens hals med højre hånd (eller højre hånd på herrens venstre skulder). Herren kan fatte med begge hænder om damens liv, eller fatte med venstre hånd på damens overarm. I nyere tid er denne fatning ikke almindelig.

Fatningen ved svingtrin beskrives under *svingtrin*.

Enhåndsfatning: Damen lægger sin højre hånd i herrens venstre eller sin venstre hånd i herrens højre.

Halvåben dansefatning: Herren lægger højre arm om damens liv og damen lægger venstre hånd på herrens højre skulder eller bag på herrens skulder. Samtidig lægger damen højre hånd i herrens venstre. Begge

har front skråt fremad i danseretningen, således at kroppene danner et „V“.

Tohåndsfatning: Damen lægger sin venstre hånd i herrens højre og sin højre hånd i herrens venstre. Begge har front skråt fremad i danseretningen.

Gangtrin

Dansegangtrin er præcise og rytmiske og kræver som alle andre danse- trin en nøje kropskontrol.

Gangtrin i polkarytme har ét svikt for hver fodflytning, gangtrin i rejtlænderrytme har to svikt for hver fodflytning.

Halvåben dansefatning

se *fatning*

Hoptrin

Ligner gangtrin i rejtlænderrytme, men andet svikt kan være så kraftigt, at hælen løftes fra gulvet eller at hele foden slipper gulvet.

Hovedpar - Sidepar

I en turdans for 4 par kaldes de to par, der står overfor hinanden og som starter opføringen, hovedpar.

De to øvrige par der gentager opføringen kaldes sidepar.

På Læsø sørger man altid for at holde sin plads i kvadrillen, således at hovedpar og sidepar altid vender i den samme retning i forhold til lokalet.

Indenom

Omdrejning mod solen ved parvis omdansning rundt i salen. Blev også kaldt „ingervej“. D.s.s. *avet om*.

Kæde

Man starter med at give højre hånd til egen danser, går forbi, giver venstre hånd til næste danser idet man slipper egen. Giver højre hånd til næste osv.. Herrerne bevæger sig rundt i kredsen modsols, damerne medsols.

Løbetrin

Forskellen mellem danse-løbetrin og danse-gangtrin er først og fremmest at kropsvægten ved løb er forskudt hen over forfoden.

Metronomtal

MM = ### i forbindelse med en melodi eller dans er *metronomtallet*, dvs.

antallet af taktslag pr. minut. Eksempelvis betyder MM=116 for en 2/4-delsmelodi, at der spilles 116 fjerdedele pr. minut.

Dette svarer oftest til antal gangtrin eller svingtrin pr. minut. Hvor dette af notationsmæssige årsager ikke er tilfældet, har vi også angivet trin-tempoet.

Metronomtallet for hver enkelt melodi er såvidt muligt en gengivelse af et tempo, der er dokumenteret for den pågældende musiker ved en bånd- eller videooptagelse. Det kan ses på tallene, at der hersker stor enighed om det omtrentlige tempo for hver enkelt melodi- og dansetype, men derudover vil tempoet selvfølgelig afhænge af situation og den enkelte melodi.

MM

se metronomtal

Reeltrin

Ligner rytmisk hoptrin, men den frie fod løftes med en knæbøjning og sættes bagud eller skråt bag den anden fod. Dette gælder også ved reeltrin fremad.

Rundtenom

Danseretning modsols i salen, kaldes også „ret om (i salen)“. Bruges især i forbindelse med polka.

Skulti

Kan kort beskrives som kæde uden håndfatning.

Skulti gås med svingninger af kroppen, således at man nærmest passerer ryg mod ryg med skulderen forrest (deraf navnet).

Kredsen er mindre i skulti, end når der gås kæde med håndfatning. Her ved får man en fornemmelse af at gå ud og ind mellem de øvrige dansere - modsat kæde, hvor fornemmelsen er, at man går ligefrem i kreds.

Se billede under *kæde*.

Stoppetrin

Stoppetrin er et valsetrin bestående af to fodflytninger, én på hver af valsetaktens to første fjerdedele.

I Norsk Fjeldmarch og i tyrolervals danses stoppetrinnene lige frem. På videooptagelserne ser man desuden nogle dansere anvende stoppetrin

ved runddansning i almindelig vals. I Norsk Fjeldmarch og i fremdansningen i tyrolervalser står man helt stille på valsetaktens 3. fjerdedel, i almindelig vals drejer man kraftigt rundt på fodsålen.

Sving egen

Parvis omdansning på stedet med svingtrin. Herrene kan vælge at bruge gangtrin i stedet for svingtrin. Kropsrytmen forandres dog ikke af den grund.

Svingtrin

Svingtrin (hurretrin) bruges ved parvis omdansning på stedet. Man står med højre side mod hinanden, højre fod er forrest, og man skubber fra med venstre fod.

Rytmen i svingtrin 2/4 takt: |h/v|h/v| osv.

I stedet for svingtrin kan manden gå rundt med gangtrin. Herved har han kun halvt så mange fodflytninger som kvinden, der altid danser med svingtrin.

Rytmen i gangtrin 2/4 takt |h/v| osv.

Omvendte svingtrin ligner almindelige svingtrin: fatningen bibeholdes, men højre fod ombyttes med venstre og venstre med højre. Bevægelsesretningen bliver mod solen.

Kropsrytmen er tilnærmelsesvis den samme hvad enten man bruger svingtrin eller gangtrin.

I svingtrin er der et svikt for hver anden fodflytning og i gangtrin ét svikt for hver enkelt fodflytning.

Svikt

Af mangel på et dækkende dansk udtryk benytter vi det norske udtryk „svikt“. Udtrykket beskriver et lille vip i kroppen (ned-op). Bevægelsen foregår især i knæet, men resten af kroppen (fodled, hofte, skuldre, arme) skal også være med.

Tohånds

På Læsø findes en særlig udgave af tohåndsmølle.

Man tager med venstre hånd om eget højre håndled. Med den frie hånd tager man dernæst fat om højre underarm på den danser, der står til venstre for én (medsols, hvis man stod i en kreds).

I nyere tid har en anden tohåndsmølle også været brugt. Denne er mægt til den form, der beskrives af Foreningen til Folkedansens Fremme, og er muligvis indført gennem øens folkedanserforening.

Tur

Ordet tur betegner i denne bog den del af en turdans, der er variabel (se også afsnittet om turdanse).

I alle turdanse er rækkefølgen af ture ens og består af følgende:

stor kreds, sving egen, sving egen, sving egen, 1-hånds, 2-hånds, kreds, stor kreds, sving egen.

Umiddelbart efter sidste tur med sving egen, stopper dansen.

Består dansen af 4 par er der dame- og herretur i såvel 1-hånds som 2-hånds samt i kreds. Her består dansen således af 12 ture.

I 2-pars danse danser alle med i alle ture, så her består dansen i alt af 8

ture. Alle ture foregår med gang- eller løbetrin bortset fra sving egen, hvor man har svingtrin.

Tohåndsfatning

se *fatning*

Valsebane

Ved parvis omdansning rundt i salen kaldes denne „dansevej“ valsebane.

Vestenom

Danseretning medsols i salen, kaldes også „forkert“. Vestenom er brugt både om polka og vals, men høres oftest i forbindelse med polka.

Typedanse

Typedanse er i denne sammenhæng pardanse i valsebane, hvortil der findes flere melodier. Man kunne bruge begrebet „fler-melodi-danse“, men det kræver så den tilføjelse, at vi her alene beskæftiger os med pardanse. I modsætning til turdansene er det kendetegnende for typedansene, at melodierne ofte meget hurtigt bliver en del af repertoiret. Få måneder efter den seneste Bjerregaard-udgivelse eller den seneste københavner-*revy* er de populære melodier gledet ind i det „traditionelle“ repertoire. Det kan så i øvrigt ofte give anledning til, at de mindre populære melodier i repertoiret glider ud.

Typedansene på Læsø er: Polka, vals, rejtlænder, hopsa, mazurka og svejtrit.

Polka, vals, rejtlænder og hopsa dækker det rytmiske grundlag for samtlige øvrige danse på Læsø, og indgår desuden direkte som en del af mange pardanse.

I det følgende vil de enkelte typedanse blive beskrevet, ligesom der vil blive givet et „typisk“ eksempel på en melodi. Dansebeskrivelserne er forholdsvis detaljerede, men det er nu engang vanskeligt at beskrive kropsbevægelser med ord. For at bøde lidt på dette problem har vi gennemgående forsynet bogen med billeder af dansesituationer, men det anbefales at se videooptagelser eller lære af folk, der er fortrolige med dansene.

Polka

DFS DG vid 1981-82

Polka danses på Læsø både modsols i salen („rundtenom“) og medsols („forkert“) i salen (også benævnt „vestenom“). Ældre benævnelser er „hamborger“ henholdsvis „forkert hamborger“ eller „forkert rundtenom“, benævnelser som enkelte stadig brugte efter midten af dette århundrede.

Polkamelodierne er i reglen knyttet til enten den ene eller den anden af disse to polkaformer, med forkert polka som den mest almindelige. Undertiden kan der dog herske usikkerhed om, hvorvidt en melodi anvendes til den ene eller anden type polka. Således spillede Madvig Vilsen på et tidspunkt en polka for os, hvor han var i tvivl om, hvorvidt der var tale om en rundten om eller en forkert polka. Nytte Vilsen bemærkede i den forbindelse, at det måtte så komme an på det første par, der gik på dansegulvet. Selvom man ikke kan slutte noget videre her ud fra, vil vi benytte eksemplet til at bemærke, at det er umuligt at fastslå systematiske forskelle på melodierne til rundten om og til forkert polka.

Begge polkaformer danses valgfrit ret eller inden om.

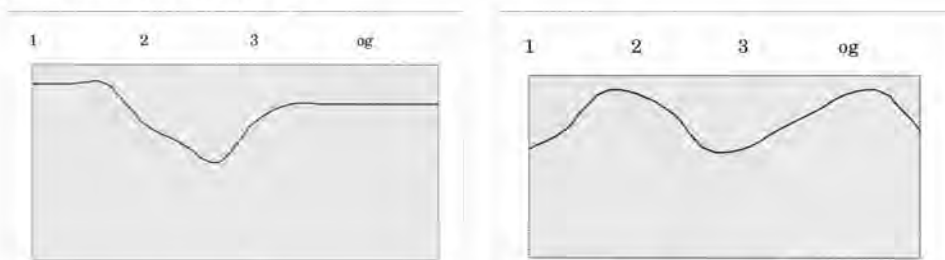
Af „Lærebog i Ældre Danse” og af „Vejledning for Folkedansereledere” fremgår det, at et polkatrin dances således:

Et polkatrin strækker sig rytmisk over fire ottendedele. På den første ottendedel tages et langt, betonet trin i danseretningen. På den anden ottendedel trækkes bageste fod til, hvorefter forreste fod på den tredje ottendedel sættes frem med et kort trin i danseretningen. På den fjerde ottendedel drejer parret en halv omgang medsols evt. med et lille hop eller en lille hælhævning.

Det er højst tvivlsomt, hvorvidt denne „instruktion” har haft nogen effekt på polkadansen. Betragter man polka i Danmark - uanset om det er i folkedansereforeninger, til såkaldte traditionelle baller eller andre steder, vil man se, at danserne flytter polkatrinnets betonede og lange del til den sidste ottendedel, ligesom drejningen medsols fordeles mere jævnt over hele polkatrinnet.

Polkatrinnet på Læsø har ikke det lange sideværts trin på første ottendedel. Den betonede og lange fodflytning sker på trinnets tredje ottendedel, hvor man følgelig i lang tid befinder sig på ét ben, hvilket giver en mere jævn drejning og en mindre hæsblesende fornemmelse end i polkaens standardversion.

Denne måde at betone polkatrinnet på kan medføre, at man simpelthen opfatter trinnet som begyndende med den betonede og lange fodflytning, med de to øvrige, korte fodflytninger på tredje og fjerde ottendedel. De fleste ældre dansere på videooptagelserne fra Læsø danser polka således, at den lange og betonede fodflytning også i forhold til *musikken* er polkatrinnets første del.

De to ovenstående figurer beskriver „sviktet” i polka. Den første viser ét polkatrin af Madvig Vilsen, den anden af Anna Juul. Figurerne er konstrueret ved udmålinger af issens placering i billedet på dansevideoer. Det ses, at Madvig Vilsen danser en jævner polka end Anna Juul, men at de begge har en tydelig kropslig markering af det betonede trin i polkaen. Tallene „1 2 3” på figurerne svarer til fodflytningerne i polkatrinnet.

Musikeksempel: „Kingo Petersens Polka“, Forkert Polka efter Madvig
Vilsen, MM=116.

The image displays a musical score for a polka in G major and 2/4 time. It consists of four staves of music. The first two staves represent the melody, and the last two staves represent the bass line. The melody is characterized by a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, with a repeat sign at the beginning and end. The bass line provides a steady accompaniment with a similar rhythmic pattern. The score is written in a clear, standard musical notation style.

Vals

DFS DG vid 1981-82

Vals dances ret om eller inden om alt efter behag. Ud over at være en selvstændig pardans indgår vals også i følgende danse: *Tyrolervals*, *To Ting*, *Norsk Fjeldmarsch* og *Svensk Maskerade*.

I første del af Tyrolervalsen hvor man går fremad med 4 valsetrin har man tohåndsfatning med sin meddanser, idet man har front skråt fremad mod hinanden.

Vals kan dances modsols eller medsols i salen, det sidste kaldes *forkert vals*. Tempoet kan opfattes som kvikt, men vi har målt valsene til ca. 63 takter pr. minut og forkert vals til ca. 58 takter pr. minut. Valsene på Læsø ligger dermed indenfor normalområdet for valsetempo i det skandinaviske område.

Karakteristisk for valsen på Læsø er, at fodledet er forholdsvis stift og at man kun vipper i knæet, uden at man dog af den grund skal forveksle dansen med en trippevals.

Et valsetrin består af tre små trin, og der er fodflytning på alle tre. Dog er det første trin længere end de to øvrige (lang-kort-kort). Man skal

fornemme 1. trin som et lille spring, eller mere præcist slutningen af springet, mens 3. trin er afsættet til næste spring.

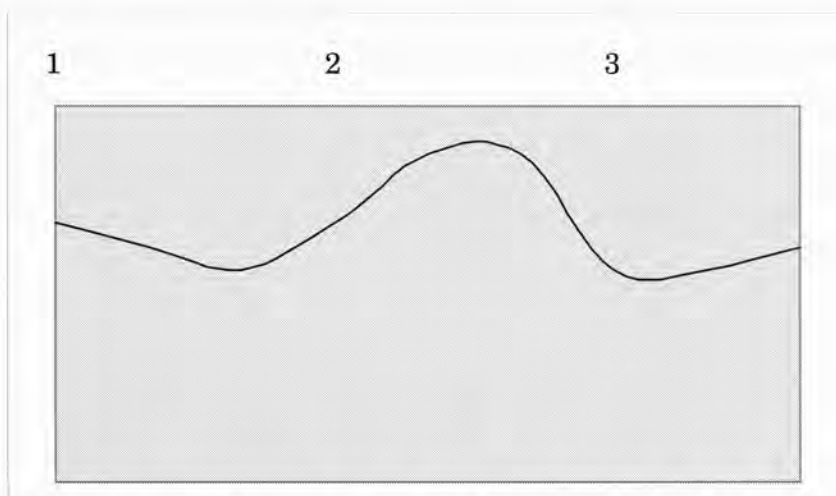
Danseren markerer 1. og 3. trin med et lille vip i knæet (et svikt).

Danser man ret om, er 1. trin i venstretrinet langt (man skal hen foran sin meddanser), mens højretrinet nærmest foregår på stedet (man gør plads således at dansepartneren kan komme forbi) uden at man af den grund sløjfer fodflytningen på nogen af de tre trin.

Danser man inden om, er det 1. trin i højretrinet, der er stort (et lille spring forbi meddanseren).

Det bør til ovenstående bemærkes, at videooptagelserne af valsen på Læsø viser mange forskellige måder at danse vals på. Eksempelvis ser man flere af mændene danse med stoppetrin.

Valsen på Læsø danser med en jævnere fornemmelse end i Vestjylland, men dog ikke så jævn som det ses på Thy. Nedenstående figur viser et enkelt valsetrin af Anna Juul.

Musikeksempel: „Den Store Smeds Vals“, Forkert Vals efter Madvig Vilsen, MM=186.

Rejlænder

DFS DG vid 1981-82

Læsøudtrykket „rejlænder” dækker i alt væsentligt over det samme, som man i andre egne af landet benævner „rejnlander”, „reinlander”, „rheinländer” osv. Vi har valgt stavemåden „rejlænder”, da man på Læsø både i skrift og tale oftest bruger denne form. Således i O. C. Petersens nodebøger, hvor dog også formen „rejlender” ses.

Selve dansen „rejlænder” må ikke forveksles med „rheinländer-polka”, men er derimod i familie med, hvad der i resten af landet kaldes „rheinländer”, „rheinländer-hopsa”, „schottish” o.l..

Rytmen i rejlænderen er underdelt i forhold til den noterede melodirytme. Vi noterer rejlænder-melodierne i 2/4. De markerede fodflytninger ligger på taktens 1- og 2-slag (1. og 3. ottendedel), mens der er svikt på alle 4 ottendedele i hver takt (dvs. 2 svikt på hver fodflytning).

Når vi senere skriver „dans af rejlændertype” betyder det, at dansen dances med denne rytmiske fornemmelse.

Rejlænder dances over en 4-taktsperiode:

Fremdansning

- 1 Ét chassé indenom fremad.
- 2 Et chassé ret om fremad.

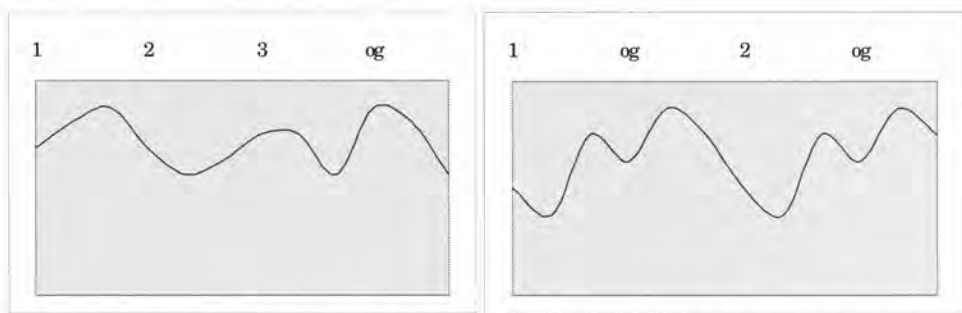
Omdansning

- 3-4 2 gange rundt med 4 rejlændertrin.

Som regel bibeholdes samme fatning under hele dansen. Anna Jul foretrak at skifte fatning mellem chassé- og rejlændertrinnene (se billedet).

Nedenstående kurver viser hhv. ét chassétrin og to rejlandertrin af Anna Juul.

Musikeksempel: „Melchiors Rejlænder“ efter Madvig Vilsen, MM=86

The musical score is presented in four staves, all using a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The first staff begins with a 2/4 time signature and a repeat sign. The melody consists of quarter and eighth notes, with a final phrase marked with a slur and a fermata. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns. The third and fourth staves provide accompaniment, featuring a steady eighth-note pattern in the right hand and a bass line with quarter notes in the left hand. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Hopsa

DFS DG vid 1982

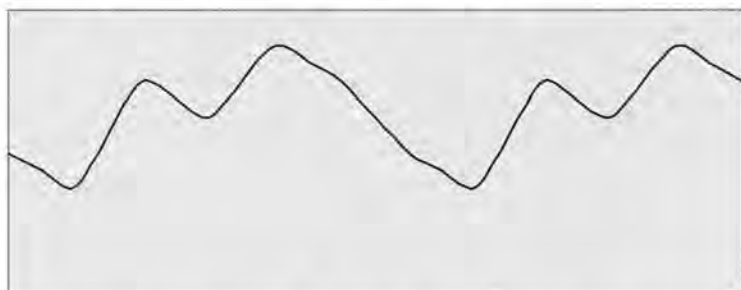
Repertoirelisten i de nodebøger, vi har gennemset, viser, at hopsa-melodierne ikke forekommer nær så hyppigt som polka-, vals- og rejlændermelodier. Så vidt vi ved ud fra samtaler med Anna Juul og diverse videooptagelser, har man alene danset tyrolerhopsa (se denne).

Man kan kort betegne hopsa-trinnet som et valse-trin danset i polkatakt (2/4) med et tydeligt spring på det første, betonede trin. Hopsaen kan nemt blive til en rejlænder, men det er altså ikke meningen!

Hopsamelodierne er rytmisk set beslægtet med rejlændermelodierne, omend muligvis en anelse langsommere i grundpulsen. Men da underdelingerne i hver takt nemt overtager grundslagsførmelsen, kan tempoet alligevel føles meget kvikt.

Nedenstående kurve viser to hopsatrin af Anna Juul. Bemærk den store lighed med den tilsvarende kurve for rejlænderomdansning.

1 2 3 1 2 3

Musikeksempel: „Hopsa“ efter Madvig Vilsen, MM=168.

Mazurka

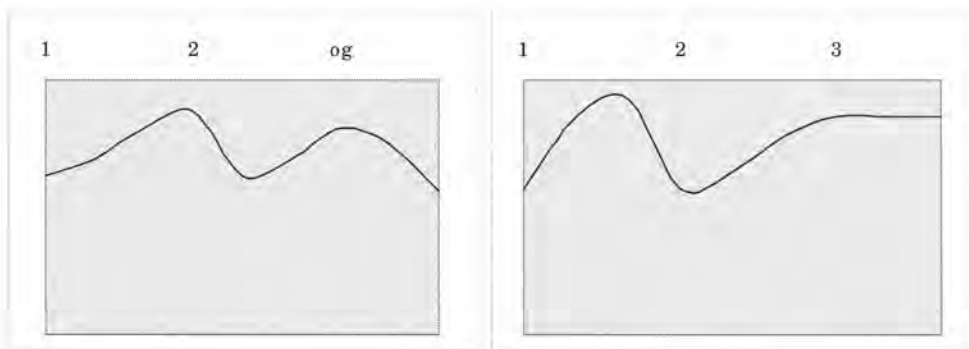
DFS DG vid 1982

Mazurka dances on Læsø in two forms: Tripmazurka and Sprætmazurka. In both forms, the mazurka is danced forward and mazurka-omdansning.

Mazurkatrinnet fremad består af to fodflytninger og et løft, idet man falder ned på forreste fod, sætter bageste fod til og løfter forreste fod. Dette løft foretages med hele kroppen.

Mazurka-omdansningen består af 3 omtrent ligevægtige fodflytninger pr. trin - i stil med det, der normalt opfattes som trippevals. Den bedste beskrivelse af mazurkaomdansningen er 1 polkatrin i 3/4-dels takt, dvs den lange og betonedede fodflytning på sidste taktdel.

Nedenstående kurver viser hhv. ét mazurkatrin fremad og ét trin af omdansningen hos Anna Juul. Bemærk sviktet på tredje del af fremad-trinnet, og det manglende svikt på sidste fodflytning i omdansningen.

Musikeksempel: „Tripmazurka“ efter Madvig Vilsen, MM=150.

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. It consists of four staves. The first two staves contain a melodic line with triplets and accents. The last two staves contain a bass line. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Svejtrit

Svejtrit (fra tysk: *Zweitritt* (totrin)) kan beskrives som runddansning med gangtrin.

Svejtrit kan danses i rejlænderrytme eller polkarytme. Danses den i rejlænderrytme, svarer den fuldstændig til omdansningen i rejlænder (dvs. med 2 svikt for hver fodflytning). I polkarytme er omdansningen „glat“ med ét svikt per fodflytning, og dansetempoet er hurtigere.

Nedenstående kurve viser 4 svejtrit (2 omdrejninger) i polkarytme af Anna Juul.

Svejtrit danses rundt hele tiden.

Musikeksempel 1 (rejlænder): „Svejtrit“ efter Madvig Vilsen, MM=88

Musikeksempel 2 (polka): „Da Gloi ta te rej“ efter Klara Stoklund, MM=94

Pardanse

Pardansene i det følgende er kendetegnet ved, at der for de allerflestes vedkommende kun findes én melodi til hver dans. I forhold til den samlede mængde danse, må man konstatere, at der er utroligt mange pardanse. Man kan dog ikke heraf slutte, at pardansene udgjorde størstedelen af et almindeligt balforløb, men snarere, at de her beskrevne pardanse dækker mere end én generation.

De pardanse, vi finder på Læsø, genfinder vi i lignende varianter over det meste af landet.

Pardansene betjener sig rytmisk set og i visse figurer af de danse, som er beskrevet i afsnittet om typedanse. De to mazurkadanse, *Tripmazurka* og *Sprætmazurka* samt *Svejtrit* er medtaget i både afsnittet om typedanse og i dette afsnit. Årsagen hertil er, at mazurkaen adskiller sig klart fra de øvrige danse, samtidig med at mazurkadansene er gledet ud af både melodi- og danserepertoiret som almindelig typedans. *Tripmazurka* fx kunne kun Anna Juul og Levy Wilsen stadig danse, da Dansk Folkemindesamling indsamlede danse i 1981-82. *Svejtrit* er på samme måde kun sporadisk til stede i melodirepertoiret, og optræder oftere som en del af andre pardanse.

Norsk Fjeldmarch og *Den Toppede Høne*, som danses af 3 personer, er medtaget i dette afsnit, da der er tale om typiske én-melodi-danse.

Jysk Fynsk

DFS GD 1981 - Madvig Vilsen 1986 - MM=114

Beskrivelse:

Pardans af polkatype.

Koreografi:

Frem

A Enhåndsfatning eller halvåben dansefatning. Et polkatrin og to gangtrin fremad.

Tilbage

B Vending, enhåndsfatning. Et polkatrin og to gangtrin tilbage.

Polka

C Polka rundtenom.

Dansen fortsættes.

Bemærkninger:

Enhåndsfatningen kan tages ved at damen fatter herrens hånd ovenfra, men kan også være en „holde i hånden“-fatning.

Den fremadgående bevægelse i takterne 1-4 er primært på gangtrinnene. Det fornemmes som et fodskifte og *tre* gangtrin, *ikke* som et chassétrin og to gangtrin.

Jysk Fynsk er læsøboernes lokale navn for *Rheinländer Polka*. I store dele af Himmerland og Vendsyssel har man sagt *Fynsk Polka*, i Thy, Salling, på Mors og i Nordvestjylland er dansen blevet kaldt en *Fynbo*.

Rullen Går

DFS GD 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=120

A B C
D E tr
F
tr

Beskrivelse:

Pardans af polkatype.

Koreografi:

Parvis med halvåben dansefatning.

Hæl og tå

- A Hæl og tå 2 gange fremad med udvendig fod.
- B Chassé fremad.
- C Hæl og tå 2 gange bagud.
- D Chassé tilbage.
- E Hæl og tå 2 gange fremad.

Polka

- F Polka rundtenom.

Bemærkninger:

Anna Juul Christensen sang:

„Kender du Marie Ras, rullen går, rullen går,
tra-lala-la-la-ra-la-la, rullen går, rullen går.

Fire kasser øl og en halv kafine,
så må jeg hjem og se til Stine,
rullen går, rullen går,
så'n har det gå't i mange år.“

Napoleonsmarchen

Anna Juul 1982 - MM=116

The image shows a musical score for 'Napoleonsmarchen' in 2/4 time, key of D major. It consists of two parts, A and B, each with two staves. Part A is marked with a repeat sign and a double bar line. Part B is also marked with a repeat sign and a double bar line. The notation includes treble clefs, a key signature of one sharp (F#), and a time signature of 2/4. The melody is simple and rhythmic, typical of a march.

Beskrivelse:

Pardans af polkatype.

Koreografi:

Polka

A Polka rundtenom.

Sideløb og klap

B 8 små hurtige sideløbstrin i danseretningen. Dernæst „smeder“ man overfor hinanden (2 klap per takt): klap, højre, klap, venstre, klap, begge, klap, (pause).

Dette gentages.

Bemærkninger:

Dansen „vender omvendt“ i forhold til versioner fra andre dele af landet. Dette er **ikke** en fejl!

Anna Juul Christensen sang:

|: „Napoleon var en tapper kriger, trala...: |

|: Han med sit hele kompagni fik øllebrød med klumper i sam bim bam bambeli og kremboli“ :|

Molbrok

Anna Juul 1986 - MM=100

The image shows a musical score for 'Molbrok' in G major and 2/4 time. It consists of three systems of music, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#).
System A: A four-measure phrase starting with a quarter rest, followed by quarter notes G, A, B, and C. The melody continues with eighth notes: G-A-B-A, G-A-B-A, G-A-B-A, and G-A-B-A.
System B: A four-measure phrase starting with a quarter rest, followed by quarter notes G, A, B, and C. The melody continues with eighth notes: G-A-B-A, G-A-B-A, G-A-B-A, and G-A-B-A.
System C: A four-measure phrase starting with a quarter rest, followed by quarter notes G, A, B, and C. The melody continues with eighth notes: G-A-B-A, G-A-B-A, G-A-B-A, and G-A-B-A. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Beskrivelse:

Pardans af polkatype.

Koreografi:

Polka

A Polka rundtenom.

Chassé og klap

B Parret stopper, herren front og damen ryg til danseretningen. Parret slipper fatningen og begge danser ét chasse-trin og to gangtrin til venstre fra hinanden med et klap på første gangtrin (begge begynder med venstre fod). Derefter danses tilbage med samme trin (begyndende med højre fod).

Reel

C Parret danser 8 reel-trin fremad i danseretningen, herren forlæns og damen baglæns.

Chassé, klap og reel

BC Gentages.

Bemærkninger:

Chassé- og gangtrin kan opfattes som: „ét-chassé, kryds over, sæt til.“

Melodien er hér optegnet efter Anna Juul, som spillede den på C-mundharpe. Tonearten er flyttet til den mere violinegnede G-

dur, hvor Levy Wilsen spillede den og hvor Anna Juul sang den.
Levy Wilsens tempo var lidt højere.

Anna Juul Christensen sang:

„Mollebrok er død i krigen filiong-gong-gong filiong-gong-gong,
Mollebrok er død i krigen i 1864.

|: I 1864, i 1864,

Mollebrok er død i krigen i 1864.“ :|

Hæl og Tå

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=101

Beskrivelse:

Pardans af polkatype.

Koreografi:

Hæl og tå

Halvåben dansefatning.

A Begge markerer med hæl og tå, forreste fod. Derefter et polkatrin indenom. Der markeres igen med hæl og tå, modsat fod, derefter et polkatrin ret om.

A Gentages.

Svejtrit

B Svejtrit.

Bemærkninger:

Svejtrittene er med ét svikt per trin, ikke med rejtlænderførnelse.

Mellem Frederikshavn & Læsø

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=106

A

B

Beskrivelse:

Pardans af polkatype.

Koreografi:

Rundtenom

A Polka rundtenom.

Vestenom

B Polka vestenom.

Bemærkninger:

Kaldes også blot *Frederikshavn-Læsø*

På videooptagelsen danser Anna Juul Christensen og Sigurd Smith ret om i hele dansen, hvilket Anna fremhævede som det specielle ved denne dans.

Anna Juul sagde at man sang „så går vi den a'n vej“ i vendingen, Levy Wilsen sagde „vend om Maren“.

Lottes Død

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=135

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, 2/4 time, with a key signature of one sharp (F#). It is divided into three sections: A, B, and C. Section A consists of two staves of music. Section B consists of two staves of music. Section C consists of two staves of music. The score ends with a double bar line and repeat dots.

Beskrivelse:

Pardans af polkatype.

Koreografi:

Polka

A Polka rundtenom.

Frem

B Tohåndsfatning, front imod hinanden.

4 sidegangstrin i danseretningen.

Tilbage

C Sideløbstrin tilbage.

Frem og tilbage

BC Gentages.

Bemærkninger:

Vi har valgt at notere melodien i 2/4. Levy Wilsens melodi-betoninger kunne også retfærdiggøre en blandingstaktart. Op-takten er usædvanlig for melodien „Lottes Død“ men er tydelig i Levy Wilsens spil.

Tempoet er kvikt og sættes en anelse ned i B.

Nogle dansere på videooptagelserne begynder polkaen på op-takten, nogle på taktstregen.

De fleste dansere stopper sideløbstrinnene ret hurtigt og står stille de overskydende takter.

Anna Juul Christensen fortalte, at sidegangstrinnene marke-des med håndbevægelser frem og tilbage.

Møens Hopsa

DFS GD vid 1982 - Madvig Vilsen 1986 - MM=120

Beskrivelse:

Pardans af polkatype

Koreografi:

Frem, hæl og tå

A Halvåben dansefatning.

Et chassétrin fremad. Vægten lægges, evt. med et lille spring, tilbage på bageste fod medens der markeres med hæl og tå med forreste fod (evt. forfod-forfod i stedet for hæl og tå).

Polka

B To polkatrin indenom (1 omdrejning).

Dansen fortsættes.

Bemærkninger:

Anna Juul Christensen dansede også en lidt anden udgave af dansen, hvor chassétrinnet fremad erstattes af to sideløbstrin.

Madvig og Nytte Vilsen dansede „ét-chassé-gå-hop“, hvor yderste fod svinges frem samtidig med hoppet på inderste fod.

Under dansen er chassétrinnet ikke altid lige frem, men kan snarere opfattes som et ekstra polkatrin.

Hæl og tå-bevægelsen foregår i knæleddet med afslappet underben. Hæl og tå kan røre gulvet, men støtter ikke.

Syvtrit

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=83

A-B C

Anna Juul Christensen 1986 - MM=82

A-B C

En to tre fire fem seks syv, syv seks fem fire tre to en,
Ham-bo-lin, Kon-stan-tin, kom min sø-de Mett-kir-stin, Mett-kir-stin!

Beskrivelse:

Pardans af rejtlændertype.

Koreografi:

Frem

A Halvåben dansefatning.

Udvendig (forreste) fod sættes frem, evt. med en lille appel, indvendig fod sættes til. Dette gøres fire gange. Husk at slutte med at sætte indvendig fod til.

Tilbage

B Der dances baglæns tilbage uden at ændre fatning, denne gang begyndende med indvendig fod.

Rejlænder

C Rejlænder (se denne).

Bemærkninger:

Husk at bibeholde den underdelte rejtlænderrytme under hele dansen.

Vi har medtaget to melodier til *Syvtrit*, den ene er en violinmelodi, mens den anden blev sunget til dansen. Teksten er medtaget i noderne.

Syvtrit har været utrolig udbredt i Danmark, til lidt forskellige melodier, dansemåder og navne, der tit afspejler et danserim, der har været sunget til dansen. Fx *Nummer Syv* (Thy), *Æ Syv-tal* (Salling), *Silderumpen* eller *Hvad skal silden koste* (Sjælland), *Den svotbrogede ko* (Vestjylland), *Det er en sær sølle kuern a hår fåt* (Vestjylland), *Sønder op igen* (Vejle Vesteregnet) og *Ryskjerke-turn* eller *Gamla toza* (Bornholm).

Dansen har været kendt store dele af Nordeuropa, oftest sammen med Anna Juul Christensens melodi. Den kendes også på de tidligere Dansk-Vestindiske Øer med titlen *Seven Steps*.

Pigernes Fornøjelse

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=83

Beskrivelse:

Pardans af rejtlændertype.

Koreografi:

Rejlænder

A Rejlænder (se denne).

Guldæbler

B Idet parret slipper fatningen, fortsætter danserne med 8 hoptrin eller vuggende gangtrin i danseretningen - damen baglæns og herren forlæns. Foden sættes bagved, når man bevæger sig baglæns. Samtidig spilles der „guldæbler“ begyndende med højre hånd.

På de sidste to trin tages krydsfatning og damen svinger herren rundt (indenom), mens hendes trin tages næsten på stedet.

C Det hele gentages, blot er det nu herren, der bevæger sig baglæns.

På de sidste to trin svinger herren damen avet om (næsten ingen bevægelse), tager dansefatning og forsætter uden afbrydelse i rejtlænderen.

Bemærkninger:

Husk at bibeholde den underdelte rejtlænderrytme under hele dansen.

Melodiparalleller og dansevarianter til *Pigernes Fornøjelse* har været udbredt. I Vendsyssel hedder den i Jens Simonsens nodebog fra ca. 1860 *Dansk Sprog eller Laschjot*, i Midt-Thy i Jens Christensens nodebog ca. 1870 *Galopen*, i Salling har lærer Krogh, Tøndering, optegnet både dans og melodi *Pigernes Aften-*

sang, og samme navn har dansen også haft på Randersegnen og i Himmerland. En omtrent identisk dans og melodi optegnet på Langeland. Endelig har dansen også været kendt på Skælskør-egnen under navnet „Ungkarlsvals“.

Pigernes Fornøjelse var Anna Juul Christensens yndlingsdans.

Skomagerdansen

DFS GD vid 1982 - Madvig Vilsen 1986 - MM=88

Beskrivelse:

Pardans af rejtlændertype.

Koreografi:

Skomager

A Parret står overfor hinanden, herren med ryggen mod midten, og „vinder“: først den ene vej og så den anden vej, og derefter:

B træk, træk, klap klap klap.

Rundt

C Dansefatning, omdansning med rejtlændertrin.

Bemærkninger:

A-stykket af melodien er identisk med den form, der har været meget brugt til børn i danseskoler og i folkedanseforeninger. B-stykket er derimod anderledes, men har været kendt andre steder i landet. Bl.a. findes der i Dansk Folkemindesamling en optegnelse af Niels Sørensen, Salling, efter Lars Andersen, Nederby, Fur's nodebog.

Dansen kendes i Danmark helt tilbage til midten af 1700-tallet.

Federmikkel

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=86

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of three staves. The first staff contains sections A, B, and C, followed by a first ending (1.) and a second ending (2.). The second staff contains sections D and E. The third staff contains section F, followed by a first ending (1.) and a second ending (2.).

Beskrivelse:

Pardans af rejtlændertype.

Koreografi:

Parvis med halvåben dansefatning.

Sidegang

- A 1½ sidegangstrin frem, let fremadvendt (et sidelæns chassétrin).
- B 1½ sidegangstrin tilbage.
- C 3½ sidegangstrin frem, sluttende på forreste fod .
- ABC Ovenstående gentages spejlvendt (i modsat retning).

Jysk Fynsk

- D Énhåndsfatning med front i danseretningen. Et polkatrin og to gangtrin.
- E Parret vender, tager énhåndsfatning og går tilbage med et polkatrin og to gangtrin.

Rejlænder

- F Rejlænder.

Jysk Fynsk og Rejlænder

- DEF Gentages.

Bemærkninger:

Dansens „Jysk-Fynsk-del“ (takterne 5-8) danses med tydelig rejælænderfornemmelse. Sidegangstrinnene kan markeres med små appeller.

Anna Juul sang:

|: „I aftes var Fætter Mikkel hos mig

i aften er haj hér. :|

|: Haj strøg op og haj strøg ner,

haj stryger pigern' på deres knæer.

Hej Fætter Mikkel, hvad gør du der?

du træ'r jo pigern' alt for nær! :|

Vupti (Vob Di)

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=81

Beskrivelse:

Pardans af rejtlændertype.

Koreografi:

Frem

- A Parvis med halvåben dansefatning. Udvendig fod sættes frem med en lille markering eller appel, indvendig fod trækkes til.

Gentages.

Rundt

- B Omdansning med to rejtlændertrin. Dansefatning.

Dansen fortsættes.

Bemærkninger:

Der er en let drejning ret om under sideskridtene.

Verner Wiis i Klitten har fortalt, at dansen førhen dansedes vestenom i salen.

Findes i OCPs nodebog som „No.1 Spids Hamborg“.

Svejtrit

Madvig Vilsen 1986 - MM=88

Beskrivelse:

Pardans af rejtlændertype (eller polkatype til melodi nr. 85).

Koreografi:

Rundt

Der dances svejtrit rundt

Bemærkninger:

Det var især denne svejtrit, Lars Vilsen, Hvent, spillede, men svejtrit var en runddans, der ikke blev brugt så meget, da det langtfra var alle der kunne danse den. Madvig fortalte, at der var mange der havde problemer med at komme fremad i danse-retningen, tit kom de dansende til at hvirvle rundt på stedet.

Se i øvrigt afsnittet om typedanse.

Tripmazurka

DFS GD vid 1982 - Madvig Vilsen 1986 - MM=150

Musical score for Tripmazurka, 3/4 time, G major. The score consists of four staves. The first two staves are for the melody, with measures labeled A, B, C, and D. Measures A and B contain triplets of eighth notes. The last two staves are for the bass line. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Beskrivelse:

Pardans af mazurkatype.

Koreografi:

Dansefatning.

Mazurka

A Ét mazurkatrin fremad til siden.

Rundt

B Mazurka-omdansning, ét trin ret om.

Mazurka

C Ét mazurkatrin fremad til siden, begyndende med modsat fod.

Rundt

D Mazurka-omdansning, ét trin ret om eller inden om.

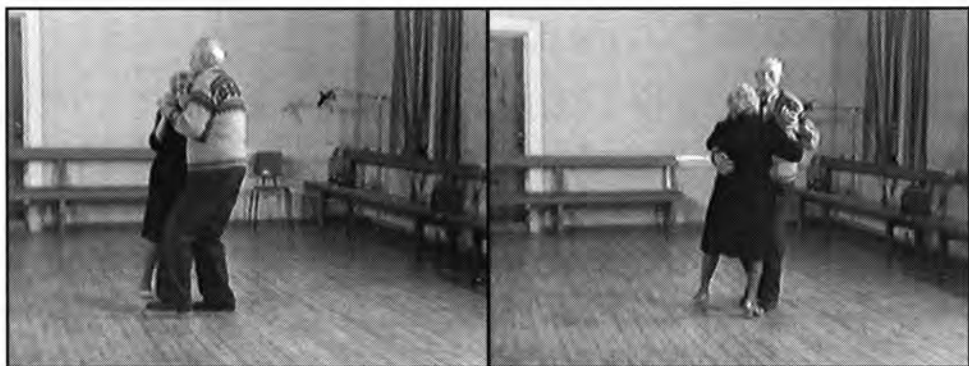
Dansen fortsættes.

Bemærkninger:

Se afsnittet om typedanse.

Kaldes også „enkeltmazurka“.

Dansefatningen holdes uændret under hele dansen, der åbnes ikke yderligere i mazurkatrinnet.

Spræt mazurka

Madvig Vilsen 1986 - MM=155

The musical score consists of six staves of music. The first staff is marked with 'A' and contains a sequence of notes with dynamic markings 'v'. The second staff is marked with 'B' and also contains notes with dynamic markings 'v'. The remaining four staves continue the musical piece with various rhythmic patterns and dynamics. The score is written in a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature.

Beskrivelse:

Pardans af mazurkatype.

Koreografi:

Halvåben dansefatning.

Mazurka

A To mazurkatrin fremad.

Rundt

B Mazurka-omdansning med 2 trin ret eller inden om.

Dansen fortsættes.

Bemærkninger:

Se afsnittet om typedanse.

Spræt mazurka kaldes også „dobbeltmazurka“.

Mazurkatrinnet fremad er med større bevægelser end i trip-mazurkaen.

Tyrolerhopsa

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=165

The image shows a musical score for 'Tyrolerhopsa'. It consists of four staves of music. The first two staves are labeled 'A' and 'B' respectively. The first staff (A) is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 3/4 time signature. It contains a melody of eighth and sixteenth notes. The second staff (B) is also a treble clef with the same key signature and time signature, containing a similar melody. The third staff is a bass clef with the same key signature and time signature, containing a bass line of eighth and sixteenth notes. The fourth staff is a treble clef with the same key signature and time signature, containing a melody of eighth and sixteenth notes. The score is written in a standard musical notation style.

Beskrivelse:

Pardans af hopsatype.

Koreografi:

Frem

- A To-håndsfatning. Fire hopsatrin **fremad** i danseretningen ledsaget af håndbevægelser frem og tilbage. Hopsatrinnene er kun markerede, hvilket giver en fornemmelse i stil med stoppetrinnene i fx tyrolervals.

Rundt

- B Hopsa.
Dansen fortsættes.

Bemærkninger:

Se afsnittet om typedanse.

Udtale: tyrolihopsa.

Der skelnes ikke mellem melodierne til *Hopsa* og *Tyrolerhopsa*. På videooptagelserne danses kun *Tyrolerhopsa*.

Se i øvrigt illustrationen til *Tyrolervals*.

Tyrolervals

DFS GD vid 1982 - Asbjørn Thomsen 1982 - MM=186

The image shows a musical score for the dance 'Tyrolervals'. It consists of six staves of music. The first two staves are labeled 'A' and 'B' respectively. The music is written in a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The melody is simple and characteristic of a waltz. There are some markings above the notes, including 'v' for accents and '̄' for breath marks. The score ends with a double bar line and repeat dots.

Beskrivelse:

Pardans af valsetype.

Koreografi:

Frem

A To-håndsfatning. Fire stoppetrin i danseretningen ledsaget af håndbevægelser frem og op, tilbage og op.

Rundt

B Vals.

Dansen fortsættes.

Bemærkninger:

Dansen udtales „tyrolivals“.

Melodien til dansen er undtagelsesvis ændret en smule efter forlægget. Den eneste musiker der kun huske melodien var Asbjørn Thomsen, og hans version var nogle steder lidt fragmentarisk. Derfor er melodien rettet nænsomt til med Madvig Vilsens efterladte noder som reference. Denne melodi var muligvis den

eneste melodi, der anvendtes til *Tyrolervals*, og den har været kendt i Danmark siden 1820'erne med samme titel. Asbjørn Thomsen kaldte den *Pigen med det smukke røde hår*.

Ved videoptagelserne af dansen spillede Levy Wilsen *Thorvald Hansens Vals*, idet han ikke længere havde den her gengivne melodi på repertoire.

To Ting

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=186-106

A

B

Beskrivelse:

Pardans med vals og svejtrit.

Koreografi:

Tyrolervals

A Tyrolervals. Husk tohåndsfatning i fremdansningen.

Tyrolersvejtrit

B Tyrolersvejtrit.

Fremad i danseretningen med fire gangtrin, tohåndsfatning. Hænder føres rykvis frem-tilbage-frem-tilbage.

Derefter fire svejtrit med dansefatning.

Bemærkninger:

Dansefatningen tages ved optakten til runddansningen.

Sigurd Smith danser svejtrit med to svikt, de fleste danser med ét.

Anna Juul Christensen lærte denne dans som barn af spillemand Jacob Olsen (1864-1940).

Svensk Maskerade

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=116-186-155

The musical score is written for a single melodic line in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. It is divided into three sections: A, B, and C. Section A consists of two staves. The first staff contains the first measure, and the second staff contains the rest of the section, including first and second endings. Section B also consists of two staves, with the first staff containing the main melody and the second staff containing first and second endings. Section C consists of two staves, with the first staff containing the main melody and the second staff containing first and second endings. The score uses various rhythmic values including quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and repeat signs.

Beskrivelse:

Pardans med vals og hopsa.

Koreografi:

March frem

A Parvis med énhåndsfatning. March fremad i danseretningen, 16 gangtrin.

March tilbage

A Parret slipper fatningen, drejer mod hinanden, fatter igen og går tilbage med 16 gangtrin.

Tyrolervals

B Tyrolervals. Husk tohåndsfatning ved fremdansningen.

Tyrolerhopsa

C Tyrolerhopsa. Husk tohåndsfatning ved fremdansningen.

Bemærkninger:

Marchen kan også gås med hinanden under armen eller med armen omkring livet på hinanden.

Norsk Fjeldmarch

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=187

The musical score consists of five staves of music. The first staff is labeled 'A' and contains a single measure followed by a repeat sign and a sequence of notes. The second staff continues the melody and includes first and second endings. The third staff is labeled 'B' and 'C' and contains a sequence of notes. The fourth staff is labeled 'D' and 'E' and includes first and second endings. The music is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature.

Beskrivelse:

Dans af valsetype. Danses af én herre og to damer. Herren placerer sig i midten med et lommestørklæde i hver hånd. Damerne holder fast i hver sit lommestørklæde med henholdsvis højre og venstre hånd, samtidig med at de giver hinanden den ledige hånd bag herrens ryg.

Koreografi:

Vals frem

A 16 stoppetrin fremad i danseretningen, herren forrest og damerne bagved.

Figur

B Herren danser baglæns under damernes hænder med to stoppetrin.

C Højre dame drejer under sin venstre arm med to stoppetrin, mens herren danser ud på siden af venstre dame, ind mod midten.

D Venstre dame drejer under sin højre arm med to stoppetrin, mens herren danser ind foran damerne (han får her front mod damerne).

E Herren drejer sig under sin højre arm med to stoppetrin (venstre om), således at han igen står i udgangspositionen.

Figur

BCDE Gentages.

Bemærkninger:

Alle bevæger sig i valserytme under hele dansen, og hænder og tørklæder slippes ikke på noget tidspunkt.

Dans og melodi kendes også fra Vendsyssel, Randerseggen og Lolland-Falster.

Umiddelbart efter *Norsk Fjeldmarch* fulgte sædvanligvis *Den Toppede Høne*.

Den Toppede Høne

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=96

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. It consists of four staves. The first staff is labeled 'A' and contains the first eight measures. The second staff continues the melody. The third staff is labeled 'B-C' and contains the next eight measures. The fourth staff concludes the piece with two first endings (marked '1.' and '2.') leading to a double bar line.

Beskrivelse:

Gangtrin med to svikt. Danses af én herre og to damer.

Koreografi:

Kreds

A Opstilling i en lille kreds. Otte gangtrin til venstre og otte gangtrin til højre.

Porte

B Damerne slipper hinanden, højre dame danser ind under herrens og venstre dames løftede hænder med 8 gangtrin og idet hun danser ind under denne port, trækker hun herren med rundt.

C Dette gentages, men med venstre dame.

Bemærkninger:

Levy Wilsen fortalte, at dansen dansedes umiddelbart efter *Norsk Fjeldmarch* og at danserne beholdt lommeørklæderne. På videoptagelserne danses der uden lommeørklæder.

Melodien var almindeligt kendt som rækkedansemelodi i den første del af 1800-tallet under navnet *Molinask*.

I Ole Peter Christensens nodebog findes melodien som *No. 100 Molinaske*

Turdanse

Turdanse dances af flere par og har en struktur, hvorefter en bestemt del af dansen skiftes ud for hver gennemdansning, idet dog bestemte ture (sving egen) kan gentages flere gange. Resten af dansen (kæde, gå fremmed og lignende) gentages i hver gennemdansning.

Længden af hver enkelt melodidel kan varieres, dvs. gøres længere efter behov. Hartvig Mortensen beskriver det som at „slå et par slag med buen“, indtil alle er klar til næste del af dansen. Denne ordning administreres af spillemanden og i nogle tilfælde er de ekstra „slag med buen“ blevet en fast del af melodien.

Turrækkefølgen er:

1. Kreds
2. Sving egen
3. Sving egen
4. Sving egen
5. Damernes én-hånds
6. Herrernes én-hånds
7. Damernes to-hånds
8. Herrernes to-hånds
9. Damernes kreds
10. Herrernes kreds
11. Kreds
12. Sving egen.

Hvis dansen dances af blot to par, slås turene 5 og 6 samt 7 og 8 sammen og turene 9 og 10 falder væk, således at der kun er 8 ture.

Turdansene er en-melodi-danse, idet Seksturen dog er en undtagelse. Vi har kendskab til 6 sekstursmelodier.

Set under ét, antager vi, at turdansene og deres melodier udgør den mest sejlivede del af danserepertoire. De ældste af de overleverede turdanse er Petersen/Enkelt Kæde og Ottemandsdansen. Disse har formodentlig været danset i nogenlunde uforandret udgave tilbage til midten af 1800-tallet.

1. tur: Allemandstag

2., 3. & 4. tur: Sving egen

5. tur: Damernes énhånds

6. tur: Herrenes énhånds

7. tur: Damernes tohånds

8. tur: Herrenes tohånds

9. tur: Damernes kreds

10. tur: Herrenes Kreds

11. tur: Allemandstag

12. tur: Sving egen

Ovenstående ture er fra *Sekstur*, DFS GD vid 1981.

Petersen

DFS GD vid 1981 - Madvig Vilsen 1986 - MM=111

A 1. gang D.C.

B

C

Beskrivelse:

Turdans med to par, to gangtrin pr. takt.

Koreografi:

Tur

A Tur med gangtrin. Sædvanlig tur-rækkefølge.

I første tur gentages takt A-stykket, hvorved kredsen går både til venstre og højre.

Damerne svinger

B Damerne drejer enkeltvis højre om på stedet med svingtrin og hænderne i siden. På sidste takt fatter de hinanden med højre arm på den andens hofte og venstre arm om hendes skulder (ligesidet fatning).

C Damerne danser parvis rundt (svingtrin) med ligesidet fatning. Husk: højre side mod hinanden!

Herrerne svinger

B Herrerne går rundt med højrehåndsfatning (tommelfatning). Gangtrin. På sidste takt fattes også med venstre hånd hen over højre hånd (se billedet).

C Herrerne danser parvis rundt med svingtrin.

Bemærkninger:

Undertiden tilføjer spillemanden et antal ekstra taktslag før dansen fortsætter med næste tur.

Umiddelbart efter Petersen fulgte altid Enkelt Kæde, forbundet med en 3-4 strøg med buen.

Petersen er i dag en af de kendteste Læsømelodier, men den har i forrige århundrede været kendt mange andre steder i landet, og dele af melodien finder man i „Omnisk den gamle“ fra Vestjylland. Den findes i Ole Peter Christensens nodebog, og blev i 1917 og 1920 optegnet af Grüner Nielsen, hvor dansen samtidig blev optegnet af fru Ellen Grüner Nielsen. I 1947 blev dansen indspillet på stumfilm, og igen i 1953 blev musik og dans optegnet af Foreningen til Folkedansens Fremme.

I ældre tid blev der til dansen sunget: „Kan du danse, Petersen“.

Enkelt Kæde

DFS GD vid 1981 - Madvig Vilsen 1986 - MM=106

Beskrivelse:

Turdans med to par, to gangtrin pr. takt.

Koreografi:

Tur

A Tur. Sædvanlig turrækkefølge. Alle ture kun til venstre.

Armkrog og sving

B Højre armkrog til „fremmed“ danser (danseren overfor), rundt indtil herrerne har passeret hinanden, derefter rundt med venstre armkrog til „egen“. Når man møder fremmed danser anden gang svinges med svingtrin. På videoen bruges en 10-12 gangtrin til armkrogene.

Til slut sætter herrerne damerne af til højre som „egen“ dame. Dette medfører, at efter turene med „sving egen“, skifter man dansepartner efter hver tur. Dvs. efter énhåndsmølle og kreds begynder armkrogen med éns oprindelige partner.

Efter sidste armkrog svinger man således den oprindelige partner og slutter derefter med den oprindelige „fremmede“.

Bemærkninger:

Der er god tid i armkrogsknuden. I H. Grüner Nielsens beskrivelse i bogen *Læsøfolk i Gamle Dage* anfører han, at det afsluttende sving med svingtrin foregår i de sidste tre takter (de sidste to

i hans nedskrivning).

Denne dans følger altid efter Petersen.

Enkelt Kæde, er en af de meget udbredte melodier herhjemme. Samtidig kan den følges langt tilbage i historien, idet den allerede i midten af 1700-tallet findes i nodebøger under titlen „The Rackets of London“ og formentlig er brugt i forbindelse med engelskdans. Herhjemme er den i løbet af 1700- og 1800-tallet blevet forbundet med en række danseformer af vidt forskellig karakter.

Melodien har igennem århundreder været uændret, dog adskiller Læsømelodien sig fra de øvrige ved at have udviklet sig til en selvstændig form, og melodien nedskrevet i Ole Peter Christensens nodebog fra 1860-61 viser forbindelsen mellem de to former. Ole Peter Christensens nedskrift har ni takter i B-stykket, og det har Hartvig Mortensen også i denne indspilning ligesom de allerfleste nedskrifter og indspilninger af Læsøformen.

Anna Juul medvirkede ved adskillige kurser i dans fra Læsø, og ved disse lejligheder byttede man *ikke* partner i dansen, dvs. herren satte den fremmede dame af til den „forkerte“ side efter at have svinget. Det vides dog ikke, om denne version faktisk har været danset på Læsø.

Sløjfen

DFS GD vid 1981 - Madvig Vilsen 1986 - MM=170

A

B

C

D

Beskrivelse:

Turdans med fire par, to løbetrin pr. takt.

Koreografi:

Mølle

- A Venstrehånds herremølle med løbetrin. Herren har højre hånd om damens liv, idet han samtidig kan holde hende i højre hånd.
- B Venstrehånds damemølle med løbetrin. Herren har venstre hånd om damens liv.

Skiftet fra herre- til damemølle fremkommer ved at herren fører damen ind foran sig over i venstre arm (damen drejer en hel omgang om sig selv).

Kæde

- C Kæde med løbetrin. Kæden starter med at damen føres ud i kredsen imens hun giver højre hånd til herren.

Tur

- D Tur med løbetrin, evt. med svingtrinsforførelse (2 løbetrin=1 svingtrin). Sædvanlig turrækkefølge, dog uden kreds i starten.

Bemærkninger:

Vær opmærksom på, at musikkens anden del spilles tre gange (C og D er ens).

Melodien og omtrent identiske danse er kendt over hele Jylland. I den nordlige del af Jylland er dansen nogle steder ligesom på Læsø en turdans, de fleste steder danses hopsa til en gennemspilning af musikkens anden del.

Sekstur

DFS GD vid 1981 - Levy Wilsen 1981 - MM=112

A

1. gang D.C.

B

C

D

Beskrivelse:

Turdans med fire par, to gangtrin pr. takt.

Koreografi:

Tur

- A Tur kun til venstre, undtagen første gang, hvor musikkenes første del repeteres og hvor turen går både til venstre og højre. Sædvanlig turrækkefølge.

Gå Fremmed

- B Hovedparrene går med énhåndsfatning imod hinanden begyndende med ét chassé-trin, tager højrehåndsfatning med modstående danser, går en omgang rundt, slipper og går baglæns ud på plads med yderligere seks gangtrin. Dette kaldte Anna Juul at „gå fremmed“
- C Sideparrene gør det samme.

Skulti

- D Kvadrillen går "skulti", dvs. en kæde uden håndfatning, hvor man passerer hinanden skulder mod skulder. På første taktslag i takt 17 gives et klap.

Bemærkninger:

Når man går fremmed, kan højrehåndsfatningen suppleres med et greb om den andens højre overarm ved albuen.

På videoptagelsen af dansen og i ældre optegnelser skiftes hoved- og sideparrene til at gå fremmed, både i seksturen og i andre turdanse, men ingen meddelere på Læsø kunne huske, at det var foregået sådan i deres levetid. Der er dog ingen grund til tvivle på, at opføring på skift på Læsø ligesom enkelte andre steder i det øvrige Danmark tidligere har været gængs.

I O. C. Petersens nodebog nævnes seks melodier til dansen. Vi har kendskab til fire melodier hvoraf tre er med i denne bog. Flere af øens spillemænd komponerede efter sigende selv melodier til seksturen, blandt andre spillemanden Jens Bjørn Smith, hvis melodi findes i en nodebog (1888-1898) tilhørende E. P. Møller, Krøgbækgård på Læsø.

Når Levy Wilsen spillede op til seksturen, brugte han altid en stump af „Den Gamle Sekstur“(melodi nr. 105), som alle kendte.

Kontra

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=112

A

B-C

D-E

F-G

Beskrivelse:

Turdans med fire par, to gangtrin pr. takt.

Koreografi:

Tur

- A Tur til venstre og højre med gangtrin. I sving-egen turene er der svingtrin henholdsvis omvendte svingtrin.

Damerne sættes ind

- B Hovedparrene svinger egen med svingtrin. I slutningen af reprisen placeres damerne med ryggen mod hinanden i kvadrillens midte.
- C Sideparrene gør det samme.

Herrerne går

- D Herrerne går til venstre omkring damerne til modstående dame, som svinges med svingtrin. Mens herrerne går, klapper alle - typisk seks klap, før fatning tages.

Herrerne slutter med ryggen mod midten.

Damerne går

- E Damerne går til venstre omkring herrerne til egen herre, som svinges med svingtrin. Alle klapper som ovenfor.

Kæde

- F Kæde med gangtrin. Når man møder egen danser første gang (8-10 gangtrin) bibeholdes håndfatningen (højre hånd), mens man går forbi hinanden, vender sig mod hinanden og står stille mens man hilser med en tydelig armbevægelse på de to sidste takter (op-ned). Hånden føres til skulderhøjde og ned igen.

- G Alle vender sig mod fremmed og fortsætter kæden med venstre hånd. Når man til slut møder egen danser igen, gentages hilsenen som ovenfor, idet man også her passerer hinanden og **der- efter** hilser.

Bemærkninger:

Melodien er kendt i den nordlige del af Jylland fra en linje mellem Herning og Hobro og opefter. En lignende dans er optegnet i Vendsyssel, hvor der dog bruges springforttrin i stedet for svingtrin i opføringen.

Se illustrationer næste side.

8 Mands Dans

DFS GD vid 1982 - Levy 1982 - MM=88

The musical score is written for three staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The first staff, labeled 'A', starts in 3/4 time and changes to 4/4. The second staff continues in 4/4 and changes to 3/4. The third staff, labeled 'B', is in 4/4 time and includes the instruction 'Gentages et passende antal gange' above it. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Beskrivelse:

Otte par i kreds. Parrene nummererer sig fra ét til otte mod uret..

Koreografi:

Kreds

A Kreds til venstre og højre med gangtrin.

Armkrøg

B Første herre højre armkrøg med egen dame med fire hoptrin. Derefter venstre armkrøg med anden dame, mens første dame følger med inde i kredsen.

B Musikken spilles yderligere 7 gange, mens ovenstående figur fortsættes (dvs. egen - anden, egen - tredje, osv), indtil første herre har danset med alle damer, idet han slutter med armkrøg med egen dame.

Næste danser

AB Kreds.

Anden gang dansen danses begynder anden herre med højre armkrøg med egen osv.

Når ottende herre har været turen rundt, er det første **dames** tur, således at også alle otte damer kommer dansen igennem.

Slut

A Dansen slutter med kreds til venstre og højre. Til allersidst hilser alle mod kredsens midte.

Bemærkninger:

Hans Petersen i Klitten oplyser i et brev til Nationalmuséet (NEU nr. 28076), at han kun få gange har danset 8 mands dans på Læsø, men at han som sømand oplevede at Grønlænderne dansede den.

Dansen er optegnet efter en videooptagelse i 1981. På det tidspunkt havde kun få af danserne danset dansen før. I ældre optegnelser havde damen armkrogstur umiddelbart efter at herren var nået rundt, og kredsen var efter første gennemdansning erstattet af omsvingning med egen danser. Andre har kredsen erstattet med et turforløb.

Den ældst kendte optegnelse (Ellen Grüner Nielsen 1917 efter den dengang 71-årige Karen Steffensen i Byrum) er nok så interessant. Her danses på rækker, og kredsen er erstattet af sideløbstrin for første par to gange op og ned mellem rækkerne. Derefter „fletter“ første par ned gennem rækkerne: damen svinger anden herre og herren anden dame med højre hånd, derefter egen med venstre osv.

Melodien er også set i nodebøger fra Vendsyssel og Himmerland.

Familiedanse

I traditionelle danse er partnerbytte under dansen meget sjældent forekommende. Derfor har vi valgt at holde de to følgende danse i et separat afsnit; de har i øvrigt ikke noget til fælles med hinanden.

Tyrolerhopsa i Kreds

Madvig Vilsen 1986 - MM=165

Beskrivelse:

Kredsdans med partnerbytte.

Koreografi:

Kreds

- A Parvis i stor kreds med partneren på den "forkerte" side. Fire afslappede hopsatrin begyndende mod hinanden. Hopsatrinnene ledsages af arm- og kropsbevægelser.

Hopsa

- B Dansefatning og fire hopsatrin rundt med egen danser, som slutter på "den rigtige" side.

Dansen fortsættes, idet man får en ny partner hver gang.

Bemærkninger:

Melodien til denne dans hedder "Op med fokken".

Enkemands Dans

DFS GD vid 1982 - Levy Wilsen 1982 - MM=110

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It is divided into two main sections, A and B. Section A consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 2/4 time signature. It contains a melody starting with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, B4, and C5, then a quarter rest, followed by quarter notes B4, A4, G4, and F4. This is followed by a repeat sign with first and second endings. The first ending consists of quarter notes G4, A4, B4, and C5. The second ending consists of quarter notes B4, A4, G4, and F4. Section B consists of a single staff. It begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 3/4 time signature. It contains a melody starting with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, B4, and C5, then a quarter rest, followed by quarter notes B4, A4, G4, and F4. This is followed by a repeat sign with four endings. The first ending consists of quarter notes G4, A4, B4, and C5. The second ending consists of quarter notes B4, A4, G4, and F4. The third ending consists of quarter notes G4, A4, B4, and C5. The fourth ending consists of quarter notes B4, A4, G4, and F4.

Beskrivelse:

Parvis efter hinanden i kreds. Der vælges en overskydende „enkemand“ og „enke“, „enken“ afventer begivenhedernes nærmere forløb.

Koreografi:

March

- A Parvis med hinanden i hånden eller under armene eller om livet. Enkemanden inde i kredsen. March i danseretningen, mens enkemanden efter eget skøn klapper en anden mand på skulderen som tegn til, at han ønsker at overtage kvinden. Den nye enkemand skynder sig at gøre det samme osv. osv.

Polka

- B Polka rundtenom. Den øjeblikkelige enkemand må holde pause, indtil marchen igen begynder.

Dansen fortsættes, indtil musikeren på et vilkårligt tidspunkt i march-delen afbryder dansen med nogle høje, „skæve“ toner på violinen. Den derved udpegede enkemand sætter sig, hvorefter udpegningen af en **enke** foretages på samme vis. (Damerne går inderst i marchen).

Når både enke og enkemand er udpeget, spiller musikken en polka rundtenom. Det er her skik, at det udvalgte par får lov at danse én omgang, mens de øvrige klapper, hvorefter alle falder ind i dansen.

Bemærkninger:

Første del af melodien kendes som den finske nationalmarch *Björneborgarnes Marsch*, der var Finlands armés honnørmarch under den russisk-finske krig 1808-09. Melodien skal være komponeret af Christian Kress (1767-1812), men kendes også som fransk dansemelodi i 1800-tallet.

Når spillemanden opdagede, at et par havde et godt øje til hinanden, kunne han sørge for, at de blev bragt sammen i Enkemands Dans, så alle kunne se det. Gai og Marie Pedersen takkede således på deres guldbryllupsdag bl. a. Levy Wilsen, fordi de var blevet ført sammen i enkemanddansen.

Det siges, at der af og til er blevet spillet vals i stedet for polka som afslutning på dansen.

Musikoptegnelser

Alle melodier i denne bog er vore nedskrifter af et „levende“ forbillede. Så mange som muligt er nedskrevet fra den version vi hart lært direkte af Madvig Vilsen, de øvrige efter bånd- og videoptagelser.

En helt præcis nedskrift af disse melodier (såvidt en sådan overhovedet er mulig) ville drukne melodiers skelet i et hav af forslag, triller, overbindinger og andre forsiringer og stiltræk. Vores nedskrift af melodierne er derfor et kompromis mellem ønsket om en præcis nedskrift og nodernes læsbarhed. Det betyder så, at man såvidt det er muligt, bør lytte til optagelserne af musikken, inden man giver sig i kast med noderne. Forsiringer og overbindinger er dog medtaget i et rimeligt omfang og i de tilfælde, hvor der ikke kan herske tvivl om dem.

Når melodier skal nedtegnes efter øret, må man træffe visse valg. Vi har således valgt at notere polka i 2/4, vals og mazurka i 3/4, rejlænder i 2/4 med to slag i takten og hopsa i 2/4 med ét slag i takten. De fleste af turdansene er i polka-rytme og er derfor også noteret i 2/4. Særligt bør vi nævne seksturene, som er noteret i 2/4, hvor man oftest ser dem noteret i 3/8 eller 6/8. Det er dog ikke usædvanligt at traditionsmusikere spiller og noterer seksture i 2/4.

Disse valg har vi truffet ud fra moderne sædvane - ikke ud fra musikteoretiske overvejelser. Seksturene er noteret i 2/4, da de spilles i klar og usædvanlig tydelig polka-rytme, modsat de fleste andre steder i landet, hvor sekstursmelodier oftest spilles med en mere sammensat rytmisk karakter. I nodebøgerne fra Læsø finder man disse noteringsprincipper, men ofte ser man vals i 3/8, rejlænder i 4/4, turdanse i 2/4 med ét slag i takten, seksture i 6/8 og af og til polka i 2/4 med ét slag i takten.

Alle melodierne er nedskrevet efter et bestemt forbillede, én bestemt gennemspilning. De fleste spillemænd varierer melodierne mere eller mindre for hver gennemspilning, men det er der ikke taget højde for i nedskrifterne i denne bog.

Musikerne på Læsø har selv haft et afslappet forhold til noder. Ligesom alle andre steder har man fået melodier udefra på noder, f. eks. Bjerregaards udgivelser, og man har så lavet om på disse melodier efter for godtbeholdende. Man ser således ændringer i melodiernes takt-antal og ændringer i melodiernes harmoniske forløb. Det er vanskeligt at sige noget, der passer generelt på stilen på Læsø, men i hvert fald Madvig

Vilsen, Levy Wilsen og Hartvig Mortensen har haft en særegen smag til fælles. Denne fælles smag er ikke nødvendigvis gammel eller på anden måde udtryk for noget ur-oprindeligt - det kan man ikke vide noget om, men der er i hvert fald ikke tale om faste tonearter fra den „klassiske“ melodilære. At der er tale om helt bevidste detaljer er imidlertid hævet over enhver tvivl. Et c, hvor man ville forvente et cis er ikke en fejl eller et tilfælde, men derimod helt overlagt. Eksempelvis var Madvig med lethed i stand til at spille Den Strejkende General med de for tonearten normale fortegn, men han synes det lød kedeligt og forkert.

Musikken er udpræget violinmusik, og musikken er derfor nok præget af de store muligheder for farvninger, som dette instrument giver. Det er vores opfattelse, at man skal være varsom med at overfortolke dette i retning af kvart-toneskalaer eller lignende. Det vil dog samtidig være forkert at afvise halvhøje og skalafremmede toner som fejl.

At musikken er violinmusik medfører også at medklingende strenge og emkle dobbeltgreb er en del af musikkens karakter. Dette er dog vanskeligt at notere uden at overskueligheden går tabt, så vi har kun medtaget samklange, hvor disse er en tydelig del af melodien.

Madvig lærte os, at der til enhver danserytme hører et fast „fodtramp“ efter følgende opskrift:

Polka: 2 tramp med begge fødder pr. takt

Vals og mazurka: 1-slaget: tramp med begge fødder, 2- og 3-slaget tramp med den ene fod.

Rejlænder og hopsa: 1-slaget: tramp med begge fødder, 2-slaget tramp med den ene fod.

Trampene er rytmiske - både når de går ned og når de går op. Foden hviler således ikke på noget tidspunkt på gulvet, men løfter sig straks igen i en glidende bevægelse, der udfylder hele tiden indtil næste nedslag. Dette fænomen ses mest tydeligt for 1-slags-foden i vals og mazurka, idet foden har hele 2 fjerdedele til at løfte sig i.

For Madvig hørte et korrekt fodtramp med til melodien, og han kiggede efter, om vi nu gjorde det rigtigt, når han lærte os en ny melodi. Madvigs fodtramp kan anbefales, og bør ikke opfattes som en mindre væsentlig detalje, men tværtimod tillægges stor betydning for musikken. Vi ved af erfaring, at fodtrampet ikke er særlig let at lære, navnlig er det vanskeligt at få den rette lethed ind i et ellers kraftigt tramp.

Madvig trampede selv med forfoden, men fortalte, at Lars Vilsen i Hvent, når det gik hedt til, trampede med hælene for at styrke lyden og rytmen for danserne.

Denne måde at bruge fødderne på medfører at musikken på Læsø spilles *siddende*.

I den tid, hvor indsamling af musik på Læsø er foregået, har musikerne udleveret melodierne enten til en båndoptager eller ved at lære dem fra sig. Det er her bemærkelsesværdigt, at selvom de fleste af musikerne kunne både læse og skrive noder, har man aldrig ment, at det var tilstrækkeligt eller ønskeligt at bruge noder som medie.

Hvor det har været muligt, er melodititlerne stavet som musikerne på Læsø selv gjorde det. O.C. Petersens to repertoirebøger har vi konsulteret, hvor vi ikke havde anden kilde til stavemåden. Vi har også valgt, lige som i gamle nodebøger, at nummerere melodierne fortløbende. Disse numre er *ikke* en del af titlen, men udelukkende en hjælp til at overskue de mange melodier.

Under titlen står kilden til melodien. Melodierne efter Klara Stoklund og Madvig Vilsen har vi lært på første hånd (bortset fra Vilsens Vals, som vi kun har en båndoptagelse af), for de øvriges vedkommende har vi aflyttet båndoptagelser og afluret videooptagelser af de pågældende musikere.

Et „CD” under titlen betyder at melodien findes i en version med den pågældende musiker på den CD, Folkemusikhusringen og forlaget Kragen har udgivet i forbindelse med denne bog. Vi kan stærkt anbefale at man lytter til den og selv danner sig et indtryk af spillestilen hos de forskellige musikere.

March

Nr. 1 Marchs

Efter Levy Wilsen 1982, MM=104, CD

Levy Wilsens far Lars Wilsen, Hvent, startede tit ballet med denne march for at samle folk, og for at sikre sig, at gulvet var fyldt op ved den næste dans. Det var en polka (nr. 2), som han slog direkte over i uden noget egentligt ophold. Flere af øens ældre husker endnu den højtidelighed, der var over starten på danseaftenerne i Læsø Sømandsforening, når den tidligere krovært Heintzelmann efter spising slog fløjddørene op til hotellets sal, hvor de to spillemænd Lars Wilsen og Ole Pedersen spillede op til dans med denne march.

Polka

Polka spilles rimeligt kvikt på Læsø, tempo er sjældent under MM=112. Rytmen er to slag per takt uden yderligere underdelinger, men buen bruges kraftfuldt på efterslagene, hvilket giver en fornemmelse af „indbygget“ akkompagnement i melodispillet. Hartwig Mortensen, som Madvig Vilsen anså for at være den sidste af de „store“ musikere på øren, spillede polka med swingpunkterede 16.-dele

Polka dances *rundtenom* eller *vestenom* (forkert). Den sidste form var mest brugt, hvilket af og til har gjort udtrykket *vestenom* til synonym for *Forkert Polka*. Om en melodi bruges til den ene eller den anden slags polka kan ikke høres, men det sagdes at Lars Vilsen i Hvendt var meget bevidst om kategoriseringen. Det samme gjaldt ikke for danserne, så Lars Vilsen var af og til nødt til at springe op og danse rundt for at lede danserne på rette spor.

Polkamelodierne har så sent som i 1950-erne været benævnt *Hamborg* og *Forkert Hamborg* af ældre folka på øen.

Polka er *aldrig* ensbetydende med *Jydsk Fynsk* (Rheinländerpolka).

Nr. 2 Polka

Polka Rundten Om efter Madvig Vilsen 1986, MM=114

The musical score for 'Nr. 2 Polka' is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of four staves of music. The first staff begins with a repeat sign and contains the main melody. The second staff continues the melody with a repeat sign at the end. The third staff features a trill (tr) over the final note of the first measure. The fourth staff includes two accents (v) over the final two notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Efter marchen fulgte denne Polka og når Levy Wilsen spillede også en *Forkert Polka* (nr. 4) og af og til en *Vals* (nr. 23).

Nr. 3 Polka

Polka Rundten Om efter Levy Wilsen 1981, MM=110

The musical score for 'Nr. 3 Polka' is written in 2/4 time and the key of D major (two sharps). It consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps, and a 2/4 time signature. The melody is characterized by eighth-note patterns and some beamed sixteenth notes. The second and third staves continue the melody with similar rhythmic patterns. The fourth staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

Samme som foregående.

Nr. 4 Lars Vilsens Polka

Forkert Polka efter Hartvig Mortensen, MM=114, CD

The musical score for 'Nr. 4 Lars Vilsens Polka' is written in 2/4 time and the key of D major (two sharps). It consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps, and a 2/4 time signature. The melody features a mix of eighth and sixteenth notes, with some beaming. The second and third staves continue the melody with similar rhythmic patterns. The fourth staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

Polkaen ansås for at være komponeret af Lars Vilsen i Hvent, og var ofte den tredje melodi i indledningssættet.

Nr. 5 Polka

Forkert Polka efter Madvig Vilsen 1986, MM=116

The musical score for 'Nr. 5 Polka' is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of four staves. The first two staves are in 2/4 time and end with a repeat sign. The third and fourth staves change to 3/4 time and also end with a repeat sign. The melody is characterized by eighth and sixteenth notes, with some triplet-like rhythms.

Samme som foregående.

Nr. 6 Jørgen Christians Polka

Efter Hartvig Mortensen 1961, MM=111, CD

The musical score for 'Nr. 6 Jørgen Christians Polka' is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of four staves. The first two staves are in 2/4 time and end with a repeat sign. The third and fourth staves are also in 2/4 time and end with a repeat sign. The melody features eighth and sixteenth notes, with some triplet-like rhythms. There are trills (tr) and accents (v) marked in the third and fourth staves.

Polkaen stammer fra Jørgen Christian Møller, som var spillemand og skomager på Læsø, født i 1794 i Hjørring og død i Byrum i 1878.

Hartvig Mortensens far Morten Degn Svendsen (1840-1929) lærte at spille violin hos Jørgen Christian Møller. Bl.a. lærte han „Jørgen Christians Polka“, som Hartvig Mortensen senere lærte.

Nr. 7 Kingo Pedersens Vestenom

Forkert Polka efter Levy Wilsen 1981, MM=110, CD

The image shows a musical score for a piece titled 'Nr. 7 Kingo Pedersens Vestenom'. The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. It consists of four staves of music. The first staff begins with a repeat sign and contains the first four measures. The second staff continues with measures 5 through 8, ending with a double bar line and repeat dots. The third staff starts with a repeat sign and contains measures 9 through 12. The fourth staff continues with measures 13 through 16, also ending with a double bar line and repeat dots. The melody is characterized by eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests.

Kingo Pedersen var en af Levy Wilsens ungdomsvenner. De var jævnaldrende og havde i deres ungdom været sammen ved et utal af „be'baller“, mindre gilder, hvor karlene indbød til dans i en storstue. Kingo Pedersen var i sin ungdom en ivrig danser, og når han var til dans, var denne Vestenom hans yndlingsstykke. Kingo Pedersen var også med ved flere af de danseaftner, Spillemandsmuseet i Rebild og Dansk Folkemindsamling arrangerede på Læsø i begyndelsen af 1980-erne. Kingo Pedersen var født i et lille tangtækket husmandssted i Østerby. Han bosatte sig som ung i Vesterø. I 1926 blev han landpost, og det var han i mere end 40 år, men lige så kendt var han som hjemmeslagter. Disse to erhverv bragte Kingo sammen med mange mennesker, og dette har sikkert været medvirkende til, at han blev en ualmindelig god fortæller.

Nr. 8 Kingo Pedersens Polka

Forkert Polka efter Madvig Vilsen 1986, MM=112

The musical score for 'Nr. 8 Kingo Pedersens Polka' consists of four staves of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The first staff begins with a treble clef and a repeat sign. The melody features eighth and sixteenth notes, with a trill (tr) over the final note of the first phrase. The second staff continues the melody with a trill over the final note. The third and fourth staves provide a harmonic accompaniment using chords and eighth notes, also featuring trills over the final notes of their respective phrases.

Samme som foregående.

Nr. 9 Forkert Polka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=114

The musical score for 'Nr. 9 Forkert Polka' consists of six staves of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The first staff begins with a treble clef and a repeat sign. The melody is characterized by eighth and sixteenth notes, with a slur over the first two notes of the first phrase. The second staff continues the melody with a slur over the final two notes. The third and fourth staves provide a harmonic accompaniment using chords and eighth notes. The fifth and sixth staves continue the accompaniment, with a 'v' marking above the first note of the fifth staff.

Melodien findes som „T^x Polka! af C. Møller i en nodebog fra Videbæk.

Nr. 10 Lars Peter på Rimmi

Forkert Polka efter Levy Wilsen 1981, MM=108, CD

Spillemand Lars Peder Sørensen Smith (1840 -1911) komponerede flere melodier, hvoraf et par findes i Madvig Vilsens efterladte noder. Om denne Vestenom var en af hans egne kompositioner, eller bare hans yndlingsmelodi, vides ikke.

Han blev kaldt „Lars Peter på Rimmi“ eller „Den halte Lars Peter på Rimmi“. Rimmi tilnavnet er sikkert efter ejendommen Rimmen i Vesterø.

I 1862 spillede Lars Peter Sørensen Smith til barselsgilde, da pigen Dorthea Indiana Andersen kom til verden. Hun blev ca. 20 år senere hans anden hustru.

Både Levy Wilsen og Hartvig Mortensen spillede denne melodi med 8½ takt i B-stykket.

Nr. 11 Forkert Polka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=112

Musical score for Nr. 11 Forkert Polka, consisting of four staves of music in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#). The first staff begins with a repeat sign and a first ending bracket. The second staff ends with a repeat sign and a first ending bracket. The third staff is labeled "2. gang" and begins with a repeat sign and a first ending bracket. The fourth staff is labeled "1. gang" and ends with a repeat sign and a first ending bracket.

Nr. 12 Polka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=116

Musical score for Nr. 12 Polka, consisting of six staves of music in 2/4 time. The key signature has two sharps (F# and C#). The first staff ends with a trill (tr) over a note. The second staff ends with a repeat sign and a first ending bracket. The third staff ends with a repeat sign and a first ending bracket. The fourth staff ends with a repeat sign and a first ending bracket. The fifth staff ends with a repeat sign and a first ending bracket. The sixth staff ends with a repeat sign and a first ending bracket.

Madvig og Nytt Vilsen havde hver sin mening om retningen på denne polka (rundtenom eller vestenom).

Nr. 13 Forkert Polka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=114

Musical score for Nr. 13 Forkert Polka, consisting of four staves. The first two staves are in 2/4 time, and the last two are in 3/4 time. The key signature is one sharp (F#). The score includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests.

Findes i Ole Peter Christensens nodebog som „Nr. 121 Hamborger Forkert“.

Nr. 14 Forkert Polka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=116

Musical score for Nr. 14 Forkert Polka, consisting of six staves. The first two staves are in 2/4 time, and the last four are in 3/4 time. The key signature is one sharp (F#). The score includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. It also features dynamic markings such as *tr* (trill), *v* (accent), and *v^{DC}* (dynamic accent).

Nr. 15 Forkert Polka

Efter Asbjørn Thomsen og Hartvig Mortensen ca. 1958, MM=120, CD

The image displays a musical score for 'Nr. 15 Forkert Polka'. It is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The score is organized into five systems, each consisting of two staves. The upper staff of each system contains a melodic line, while the lower staff contains a harmonic accompaniment. The melody is characterized by eighth-note patterns and occasional sixteenth-note runs. The accompaniment consists of chords, often with a bass line that moves in a steady, rhythmic fashion. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Her er gengivet et eksempel på sekundspil af Hartvig Mortensen. På Læsø brugtes altid såkaldt *fuldtakssekund*, hvilket vil sige, at sekundspilleren spiller på både slag og efterslag. Karakteristisk for ældre folke-musikere skiftes der harmoni så sjældent som muligt, og der bruges kun tonika og dominant. Sammen med melodistemmen giver dette nogen uventede men alligevel ikke ubehagelige klange.

Nr. 16 Forkert Polka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=120

The musical score for 'Nr. 16 Forkert Polka' consists of six staves of music. The first two staves are the main melody, starting with a repeat sign and a key signature of one sharp (F#). The third and fourth staves provide a harmonic accompaniment with eighth-note patterns. The fifth and sixth staves continue the accompaniment, with the sixth staff ending with a final cadence. The time signature is 2/4.

Samme som foregående. Madvig spillede et ekstra C-stykke til denne herlige polka, som var Anna Juuls yndlingspolka.

Nr. 17 Hartvigs Polka

Forkert Polka efter Levy Wilsen 1981, MM=107, CD

The musical score for 'Nr. 17 Hartvigs Polka' consists of four staves of music. The first two staves are the main melody, starting with a repeat sign and a key signature of one sharp (F#). The third and fourth staves provide a harmonic accompaniment with eighth-note patterns. The time signature is 2/4.

Polkaen er opkaldt efter Hartvig Mortensen.

Nr. 18 Jens Lyngses Polka

Polka efter Hartvig Mortensen 1961, MM=112, CD

The musical score for 'Nr. 18 Jens Lyngses Polka' is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of four staves. The first staff contains the main melody. The second staff features a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The third staff shows a rhythmic accompaniment with chords. The fourth staff continues the accompaniment and includes first and second endings.

Polkaen er opkaldt Jens Lyngse, hvis fulde navn var Jens Jesper Hansen Lyngse. Han fødtes i Vesterø i 1853 og døde samme sted i 1914. Jens Lyngse var musikalsk og spillede selv violin. Det fortælles i familien, at Jens Lyngse efter en aften at have spillet til dans kunne finde på at balancere på en hegnstråd spillende violin. Jens Lyngses datter Marie Kirstine Lyngse blev gift med den musikalske Christian Sørensen (1895-1950).

Nr. 19 Jens Lyngses Polka

Forkert Polka efter Madvig Vilsen 1986, MM=114

The musical score for 'Nr. 19 Jens Lyngses Polka' is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of four staves. The first staff contains the main melody. The second staff features a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The third staff shows a rhythmic accompaniment with chords. The fourth staff continues the accompaniment and includes first and second endings.

Samme som foregående.

Nr. 20 Proptrækkeren

Forkert Polka efter Madvig Vilsen 1986, MM=116

The musical score consists of six staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 2/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff continues the melody with some grace notes and slurs. The third staff continues the melody with accents and slurs. The fourth staff continues the melody and includes a change in time signature to 3/4. The fifth staff continues the melody with a change in key signature to one sharp (F#) and a change in time signature to 3/4. The sixth staff continues the melody with a change in time signature to 2/4 and ends with a double bar line and repeat dots.

Som alle andre spillemænd med respekt for sig selv abonnerede også Læsø-spillemændene i forrige århundrede på musikdirektør D.T.S. Bjerregaards noder. Musikdirektøren ville næppe have genkendt Madvigs version, hvor skalaerne hele tiden skifter køn og alle lange toner er skåret væk. Madvig kunne godt spille originalen, men syntes bedre om denne udgave, som han havde hørt Lars Vilsen i Hvent spille.

Vals

Vals findes ligesom polkaen i to danseformer: *Vals* og *Forkert Vals*. I forhold til polkaerne er de to valseformer dog lettere at adskille melodisk: *Forkert Vals* er som regel lidt langsommere en vals rundtenom, men har til gengæld flere toner.

Alle fjerdedele i valsene markeres, hvilket af og til medfører at melodierne fejlagtigt opfattes som trippevalse af ikke-Læsøboere. Takter med tre fjerdedele spilles som regel med et nedstrøg og to opstrøg uden at buen forlader strengene. Dette kan få den midterste fjerdedel til at lyde som to ottendedele. Hartvig Mortensen spillede vals med swingpunkteringer af 8.-delene.

Vals er *aldrig* ensbetydende med *Tyrolervals*.

Nr. 21 Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=194

The musical score for 'Nr. 21 Vals' is written in 3/4 time and the key of D major. It consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by a quarter note A4, and then a quarter note B4. Above the second and third notes (A4 and B4), there are two 'v' markings. The second staff continues the melody with a quarter note C5, a quarter note B4, a quarter note A4, a quarter note G4, a quarter note F#4, a quarter note E4, a quarter note D4, a quarter note C4, and a quarter note B3. The third staff continues with a quarter note A3, a quarter note G3, a quarter note F#3, a quarter note E3, a quarter note D3, a quarter note C3, a quarter note B2, a quarter note A2, and a quarter note G2. The fourth staff begins with a repeat sign, followed by a quarter note F#4, a quarter note E4, a quarter note D4, a quarter note C4, a quarter note B3, a quarter note A3, a quarter note G3, a quarter note F#3, a quarter note E3, a quarter note D3, a quarter note C3, and a quarter note B2. Above the eighth and ninth notes (F#3 and E3), there are two '#' markings. The fifth staff continues with a quarter note A2, a quarter note G2, a quarter note F#2, a quarter note E2, a quarter note D2, a quarter note C2, a quarter note B1, a quarter note A1, and a quarter note G1. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

De to halvhøje toner i B-stykket gør melodien umulig at spille på fast-toneinstrumenter, men de er til gengæld også umulige at undvære.

Nr. 22 Thorvald Hansens Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=196, CD

The image shows a musical score for a waltz. It consists of eight staves of music. The first staff is the melody in treble clef, 3/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The second staff is a piano accompaniment in treble clef. The third staff is a piano accompaniment in treble clef. The fourth staff is a piano accompaniment in treble clef, featuring first and second endings. The fifth staff is a piano accompaniment in treble clef. The sixth staff is a piano accompaniment in treble clef, with a trill (tr) over a chord. The seventh staff is a piano accompaniment in treble clef. The eighth staff is a piano accompaniment in treble clef, with a trill (tr) over a chord. The score is written in a standard musical notation style.

Valsen blev komponeret af Ole Christian Pedersen (1874-1955), som var ud af spillemandsslægten Lyden Ottosen. Ole Pedersen har i et interview i 1954 sagt, at han gerne ville have haft, at valsen var kommet til at hedde Læsø-Valsen i stedet. Men kort tid efter, at Ole Pedersen havde komponeret valsen, blev den Thorvald Hansens yndlingsstykke, når han var til dans.

Thorvald Hansen skulle selv have været en ualmindelig god danser, og når han viste sig i en dansesal, var det ikke ualmindeligt, at folk klappede begejstret. Han kom tit til dans i træsko, som han stillede hen i det ene hjørne, hvorefter han hele aftenen dansede på strømpefodder. Han var en høj flot mand med stort hår og sort overskæg. Da hår og skæg med årene blev gråt, farvede han det sort med narvsværte, samme sværte, som han brugte til træskoene. Han var også en livlig mand, og når valsen blev spillet, sang han højt ud: „Ja, så står hun der i den bareste særk og jager hånden over sit tisseværk“, et danserim, han selv muligvis kan

have lavet.

Thorvald Hansens var en af Læsøs store personligheder. Han var født i Svendborg i 1868, sejlede i sin ungdom, bosatte sig i Byrum omkring århundredskiftet, hvor han ernærede sig som blikkenslager, træskomager og cykelsmed, og han døde i Byrum i 1947. Mest kendt er Thorvald Hansen dog for sit 17 m høje udsigtstårn, samt tre huse ved tårnets fod i Byrum, hvortil han selv bar alt sand og grus i spande til byggepladsen.

Nr. 23 Lille Ebbe

Vals efter Levy Wilsen 1982, MM=192

The musical score for 'Nr. 23 Lille Ebbe' is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The piece consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 3/4 time signature. It contains several measures of music, including a measure with a 'v' (accusato) marking. The second staff has two first endings (1. and 2.) and ends with a repeat sign. The third staff continues the melody. The fourth staff has a first ending (1.) and ends with a repeat sign. The fifth staff has a second ending (2.) and ends with a 'DC' (Da Capo) marking. The sixth staff begins with a repeat sign and a 'tr' (trill) marking. The seventh staff has a second ending (2.) and ends with a repeat sign. The eighth staff has a second ending (2.) and ends with a repeat sign.

Endnu en melodi udgivet af Bjerregård (december 1908). Levy Wilsen spillede ofte denne melodi som ballets fjerde dans (efter nr. 1,3 og 4).

Nr. 24 Vilsens Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=193, CD

The image shows a musical score for 'Nr. 24 Vilsens Vals' in G major and 3/4 time. The score consists of eight staves of music. The first four staves are the main melody, featuring a triplet of eighth notes at the beginning and a trill (tr) at the end of the first phrase. The last four staves are an accompaniment, starting with a triplet of eighth notes and including several chords marked with a 'V' (likely for 'Vals' or 'Vad'). The piece concludes with a trill (tr) and a double bar line.

Valsen blev komponeret af Lars Vilsen, Hvent, (1867-1939). Med denne melodi optrådte Lars Vilsen sammen med Christian Sørensen (1895-1950) ved Rebildfesten i 1928, hvor der var kongebesøg. De spillede kun den éne melodi, og hver fik den svimlende betaling af 100 kr., plus rejse og ophold i skovridergården Mosskovgård i Rold Skov hos Poul Lorenzen.

Valsen blev sendt til Launy Grøndahl ved Danmarks Radio, der senere arrangerede valsens, og den blev også udsendt i radioen. Det blev dog en stor skuffelse for Lars Vilsen, da melodien var arrangeret for flere stemmer bl.a. blæserinstrumenter, som Lars Vilsen ikke mente hørte til i den gamle Læsømusik. I Sveriges radio blev den udsendt som „Danmarks Valsen“.

Madvig Vilsen lærte som barn og ung valsen fra vinduesballe, hvor farbroderen spillede. Når Lars Vilsen spillede denne vals, gjorde det så stort et indtryk på Madvig Vilsen, at han mange år efter med stor sikkerhed kunne gengive farbroderens strøg og tydeligt huske lyden af dobbeltgribet fra den løse e-streng og fjerde finger på a-strengen i B-stykket.

Nr. 25 Snedker Jens' Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=196, CD

The image shows a musical score for 'Snedker Jens' Vals. It consists of four staves of music in treble clef, with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 3/4. The first staff begins with a repeat sign and a first ending bracket. The second and fourth staves contain trills, indicated by 'tr' above the notes. The third staff includes a dynamic marking 'p' (piano) and another trill. The piece concludes with a repeat sign and a double bar line.

Valsen var Dikken Karlobys (1895-1989) forældres yndlingsvals, og Dikken Karloby huskede faderen lave appeller, når han dansede til melodien. Snedker Jens var en høj mager mand med rødt skæg, der boede til leje i en ejendom i Byrum. Han var ungarl og boede sammen med sin mor, der hed Ane. Snedker Jens spillede til flere af de private fester i storstuerne.

Madvigs forsiringer er svære at gengive på noder, de skal høres!

Nr. 26 Vals

Efter Madvig Vilsen og Levy Wilsen 1982, MM=190, CD

The musical score is written for piano in G major and 3/4 time. It consists of four systems of two staves each. The first system begins with a repeat sign. The second system features trills and accents. The third system continues the melodic and harmonic development. The fourth system concludes the piece with a final trill and repeat sign.

Valsen er en variant af „Rævens Vals“, som har været usædvanligt udbredt i Himmerland og Vendsyssel. Det var bl.a. en meget yndet vals for Evald Thomsen, som havde den fra Jens Jensen, Vegger, og Niels Jørgensen, Suldrup, der begge spillede et C-stykke. Valsen er kendt både i Øst- og Vesthimmerland. I Als i Østhimmerland fra Jens Frederiksens ældste nodebog, hvor det er den første melodi, bogen indeholder. Han kalder den Vals. I Vesthimmerland er valsen optegnet af lærer Sigvardsen, Strandby. Han kalder den „Rævens Vals“.

Levy Wilsen spiller fuldtaktssekund i dette eksempel.

Nr. 27 Bogøs Vals

Efter Hartvig Mortensen 1961, MM=189, CD

Valsen er nedskrevet i Ole Peter Christensens nodebog (1860-61) nr. 36 og kendes fra en sjællandsk spillemandsbog, hvor valsen har tre dele.

Navnet Bogø stammer uden tvivl fra en af Vesterøs meget gamle gårde, Bogøgård. I forrige århundrede blev der drevet købmandsforretning og gæstgiveri på gården, som var et af de steder, hvor der blev afholdt mange fester med dans.

På det tidspunkt ejedes gården af købmand Chresten Larsen Baagøe, og valsen har sikkert været hans yndlingsvals. Chresten Larsen Baagøe var født på Bogø, var i en årrække sømand, og drev i mere end 25 år købmandshandel i gården. Chresten Larsen Baagøe havde træben, og efter hans død blev der fortalt, at han gik igen på gården, man kunne blive ved at høre dunkene fra hans træben overalt i huset, og stedet var i det hele taget plaget af spøgeri.

I 1982 blev Bogøgård kendt i pressen, da ejeren stødte på en sølvskat bestående af henved 1800 mønter, tilsammen 22 kg. Skatten menes at være opsparet før 1672 af Laurids Melchiorson, som ejede flere skuder, der sejlede tømmer fra Norge til Danmark.

Nr. 28 Bogøvalsen

Forkert Vals efter Madvig Vilsen 1986, MM=184

The musical score for 'Nr. 28 Bogøvalsen' is presented in four staves. It is written in treble clef, 3/4 time, and has a key signature of one sharp (F#). The first staff begins with a repeat sign and contains a sequence of eighth and quarter notes, with trills (tr) over the second and fourth measures. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns and trills. The third and fourth staves complete the piece, featuring more eighth and quarter notes, with trills in the third measure of the fourth staff. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Samme som foregående.

Nr. 29 Den Store Smeds Vals

Forkert Vals efter Anna Jul 1983, MM=152, CD

The musical score for 'Nr. 29 Den Store Smeds Vals' is presented in two staves. It is written in treble clef, 3/4 time, and has a key signature of one flat (Bb). The first staff begins with a repeat sign and contains a sequence of eighth and quarter notes. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Melodien er noteret i F, hvor Anna omtrentligt synger den på CD-en. Normalt sang Anna meget tæt på violintonearten for melodien.

Valsen er kendt fra Ole Peter Christensen nodebog, Byrum 1860-1861, nr. 76 Forkert Vals.

„Den Store Smed“, „Den Glade Smed“ eller „Den Geniale Smed“ var en anden af Læsøs store personligheder. Hans egentlige navn var Christen Jensen (1836-1903), og han kom til Læsø i 1868.

Christen Jensen havde sin smedje i Byrum, en bindingsværksbygning med tegltag, der stadig ligger over for den gamle kro. Konen og børnene boede i Østerby, ca. ti km. borte, men for det meste boede han selv på

smedjens loft, og kun i weekenderne gik han den lange vej til Østerby.

Smedens påklædning var et kapitel for sig. Han gik med op til syv skjorter ad gangen, for, når han skulle skifte, at kunne trække den yderste af. Efter endt arbejde kravlede han ved sengetid op på loftet over smedjen, hvor han sov på tomme kulsække, men forinden havde han ofte først været i krostuen hos Bodholt. Der havde i kroen været to generationer Bodholter, som selv tit fungerede som spillemænd, senere blev den overtaget af en madam Nielsen.

Når der var dans på kroen, var unge piger helt vilde med at danse med den Store Smed, da han var en ualmindelig god danser, og selv om han hver gang, han dansede med en pige i en hvid kjole, satte store sorte mærker, ville alle de unge piger danse med ham.

Christen Jensen var især kendt som en dygtig plovsmed. I perioden fra 1867 til 1902, hvor han virkede som smed på øen, fremstillede han ifølge egne optegnelser 388 nye jernplove, hvoraf de 288 blev leveret til Jylland.

Nr. 30 Den Store Smeds Vals

Forkert Vals efter Madvig Vilsen 1983, MM=185, CD

Samme som foregående.

Nr. 31 Den Store Smeds Vals

Forkert Vals efter Asbjørn Thomsen 1981, MM=196

Samme som foregående.

Nr. 32 Den Sødeste Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=190, CD

Valsen blev komponeret af D.T.S. Bjerregaard og publiceret i maj 1901. „Den sødeste Vals“ har oprindeligt haft en triodel i C dur med mange lange toner. Typisk er C-stykket gledet ud: de lange toner og C-dur var Læsøspillemandene ikke glade for.

Madvig Vilsen lærte valsen som dreng, da hans bror Lars Vilsen øvede denne vals igen og igen. Broderen gik til violinspil hos radiotelegrafist Ole Nielsen Thuren i de perioder, hvor denne havde orlov fra Skagen Rev fyrskib. O.N. Thuren var meget musikinteressert og brugte meget af fritiden på fyrskibet til at spille violin og mandolin. Han skal også selv have bygget og repareret flere instrumenter.

Madvig var på det tidspunkt kun en stor dreng, og storebroderen boede endnu hjemme og tog med faderen ud på tømrer- og murerarbejde.

Madvig holdt meget af at spille denne vals, selvom han og Anna Juul var enige om, at det ikke var nogen „rigtig“ vals.

Nr. 33 Forkert Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=184

Nr. 34 Forkert Vals

Efter Asbjørn Thomsen og Hartvig Mortensen ca. 1958, MM=186, CD

The image displays a musical score for the piece 'Nr. 34 Forkert Vals'. It is written in 3/4 time and the key of D major (indicated by two sharps). The score is organized into four systems, each consisting of a treble clef staff and a bass clef staff. The melody is primarily written in the treble staff, while the bass staff provides a harmonic accompaniment. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests. There are repeat signs at the beginning and end of the piece. The overall style is characteristic of a light, dance-like waltz.

Endnu et eksempel på fuldtaktsakkompagnement af Hartvig Mortensen. Strøgene til akompagnementet kan variere fra separate strøg på hver fjerdedel til to sammenbundne og en separat.

Nr. 35 Forkert Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=186

Samme som foregående.

Nr. 36 Simon Kils Vals

Forkert Vals efter Levy Wilsen, MM=184

Titlen udtales *Simon Tjiil*, og der har derfor været mange bud på stavemåden. Vi har hentet titlen fra *Liv og sprog på svundne tiders Læsø* af Arne Espegaard.

Melodien er en meget kendt dansemelodi, der har være brugt over hele landet, og som er blevet kaldt forskelligt: „Ringkøbing Vals“, „Knud Jeppesens Vals“ eller „Karen Bødkers Vals“. Den kendes fra ældre node-

bøger fra midten af forrige århundrede, og den har været kendt i en stor del af Nordeuropa. I Finland kaldes melodien betegnende nok for „Hele Verdens Vals“.

I Danmark har melodien også været brugt som visemelodi, bl.a. til visen om de tretten kæresten „Til alle Pigers Ros og Ære“, som bliver tillagt den navnkundige spillemand Ole Kjær (1807-1841).

Nr. 37 Hans Jørns Vals

Efter Gaarn Larsen 1984, MM=175, CD

Det var en vals, Spil'Jacob eller Jacob Olsen (1864-1940) fra Bangsbo spillede meget. Jacob Olsen havde et meget dårligt syn og „sanktvejtsdansen“, en slags muskelkramper. Da der ikke var meget hjælp at få for handicappede, tjente Jacob lidt som daglejer og ved at gå ud som spillemand. Jacob spillede mest til de mere improviserede danseaftner, hvor han var kendt over det meste af Læsø. Jacob spillede bl.a. meget i skoven på en åben plads, hvor ungdommen samledes om sommeren, efter at afholdsforeningen havde holdt møde, og desuden havde han en speciel evne til at huske læsøboernes fødselsdage. Til et utal af fødselsdage mødte han op med sin violin, gratulerede og gav nogle numre på violinen, og enkelte steder spillede han til dans om aftenen.

Hans Jørn, som valsen er kaldt op efter, boede mellem den gård, hvor Jacob Olsen var født, og Bangsbo gårde.

Melodien har været kendt i forbindelse med sømandsvisen: „Jeg spadserte mig en aften min ensomme gang“. At bruge visemelodier til at danse efter var ikke usædvanligt.

Nr. 38 Hans Jørns Vals

Efter Klara Stoklund 1986, MM=174

Samme som foregående.

Klara Stoklund var fra den missionske side af Læsø, og måtte derfor ikke spille eller danse, da hun var ung. Så snart hun så sit snit til det, gik hun til vinduesbal og nød dansen og den gode musik, og kom hun i nærheden af et musikinstrument spillede hun på det i smug. Da vi besøgte hende i 1986, havde hun aldrig ejet et instrument, så hun lånte vores - både violin og harmonika - og med violinen hvilende på barm og underarm spillede hun løs.

Nr. 39 Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=194

The musical score is written for violin and consists of six staves. The first staff begins with a treble clef, a 3/4 time signature, and a repeat sign. The melody is written in a key with one sharp (F#). The second staff contains accompaniment with dynamic markings 'v' (vibrato) above several notes. The third and fourth staves continue the melody and accompaniment. The fifth and sixth staves feature trills, indicated by the 'tr' marking above notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Nr. 40 Jens Bjørn Smiths Vals

Efter Hartvig Mortensen 1961, MM=184, CD

The image shows a musical score for a waltz. It consists of six staves of music. The first staff is the main melody in treble clef, 3/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The second and third staves are first and second endings, respectively, for the first section. The fourth staff is the main melody for the second section. The fifth and sixth staves are first and second endings, respectively, for the second section. The music is written in a clear, legible font with standard musical notation including notes, rests, and bar lines.

Valsen blev komponeret af Læsøs mest navnkundige spillemand i 1800-tallets sidste halvdel. Hans egentlige navn var Jens Bjørnsen Smith (1843-1923). Kun 11 år gammel debuterede han som spillemand. Han lærte noderne af gæstgiver Frederik Julius Bodholt (1795-1858), Byrum Kro, som han senere spillede sammen med. Efter hans død spillede Jens Bjørn Smith sammen med sønnen, gæstgiver Thomas Christian Emanuel Bodholt (1831-1882).

Jens Bjørn Smith blev indkaldt til marinen, hvor han bl.a. deltog i krigen 1864 på fregatten „Jylland“. På skibet spillede han violin, og da der udelukkende var mænd om bord, dansede de Polka, Vals og Rheinländer med hinanden.

Efter Bodholts død spillede Jens Bjørn Smith sammen med Lars Stisholt Sørensen (f. 1854), der var morbroder til Ole Christian Pedersen og søn af spillemand Lyden Ottosen (1816-1892). Lars Stisholt holdt op med at spille til fester i en ung alder, og herefter spillede Jens Bjørn Smith med Peter Emil Møller (1879-1914) og Lars Vilsen (1867-1939).

I 1905 kom den 63-årige Jens Bjørn Smith ud for en ulykke, der satte en

stopper for hans spillemandsvirksomhed. Den ældre spillemand brækkede den ene arm og måtte derefter ophøre med at spille ude til dans. Dog fortsatte han at spille i hjemmet og lærte sit barnebarn Julius Asbjørn Thomsen (1892-1982) at spille violin. Efter at Jens Bjørn Smith sluttede karrieren som spillemand, blev det Lars Vilsen, Hvent i Vesterø, der videreførte Jens Bjørn Smiths tradition.

Nr. 41 Jens Bjørn Smiths Vals

Efter Asbjørn Thomsen 1981, MM=206

The image shows a musical score for a waltz in 3/4 time, key of D major. It consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 3/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff continues the melody. The third staff continues the melody. The fourth staff is marked with a '1' and contains a first ending. The fifth staff is marked with a '2' and contains a second ending. There are several 'v' markings above notes, likely indicating vibrato or a specific performance technique. The score ends with a double bar line and repeat dots.

Samme som foregående.

Asbjørn Thomsen er Jens Bjørn Smiths dattersøn.

Nr. 42 Søren Mejlings Vals

Efter Madvig Vilsen 1982, MM=200, CD

Søren Mejling Sørensen (1813-1896) var spillemand. Han kan have komponeret valsen, eller måske var det hans yndlingsvals. Han er søn af Søren Mejling Sørensen (c.1773-1838) og broder til Levy og Madvig Vilsens farfar Lars Vilsen Sørensen. Søren Mejling Sørensen bosatte sig i Østerby, hvor han ernærede sig som blikkenslager, gørtler og husmand, og han var gift to gange; andet ægteskab opløstes, og han endte sine dage på Byrum fattighus.

Der blev sagt, at Søren Mejling var synsk og havde overnaturlige evner. Engang ville Søren Mejling låne nevøen Lars Peder Vilsens violin, medens denne var ude at sejle. Hustruen var alene hjemme, da Søren Mejling kom, og hun sagde, at det kunne ikke lade sig gøre, da manden havde taget violinen med. Søren Mejling sagde, at det ikke var sandt, han vidste, at violin stod i klædeskabet. Da Søren Mejling sagde dette, turde Katrine Vilsen ikke andet end låne ham mandens violin.

En uroligt gemyt blev i Levy Vilsens familie kaldt for en „Lille Søren Mejling“.

Nr. 43 Søren Mejlings Vals

Efter Hartvig Mortensen 1961, MM=185

The musical score for Nr. 43 is written in treble clef, 3/4 time, and D major. It consists of four staves. The first staff begins with a key signature change from D major to A major (two sharps) and a 3/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5, then a dotted quarter note B4 with a trill (tr.) above it, followed by quarter notes A4, G4, and F4. The second staff continues with quarter notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, and F3. The third staff features a series of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4, B3, A3, G3, and F3, with trills (tr.) above the notes G4, B4, C5, and B4. The fourth staff concludes with quarter notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, and F3, ending with a double bar line and repeat dots.

Samme som foregående.

Nr. 44 Søren Mejlings Vals

Efter Gaj Pedersen 1982, MM=205

The musical score for Nr. 44 is written in treble clef, 3/4 time, and D major. It consists of four staves. The first staff begins with a key signature change from D major to A major (two sharps) and a 3/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5, then a dotted quarter note B4 with a trill (tr.) above it, followed by quarter notes A4, G4, and F4. The second staff continues with quarter notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, and F3. The third staff features a series of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4, B3, A3, G3, and F3, with trills (tr.) above the notes G4, B4, C5, and B4. The fourth staff concludes with quarter notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, and F3, ending with a double bar line and repeat dots. The score includes first and second endings (1. and 2.) indicated by brackets above the final staff.

Samme som foregående.

Gaj Pedersen spillede med meget korte strøg og næsten uden forsiringer. Alligevel havde han en god og kraftig tone i sit spil. Han holdt violinen lavt og buen med lillefingeren mellem frosh og hår (se billedet s. 133).

Nr. 45 Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=194, CD

The musical score for 'Nr. 45 Vals' is written in 3/4 time and G major. It consists of four staves. The first two staves show the main melody with a repeat sign at the end. The third and fourth staves provide a more detailed accompaniment, featuring eighth and sixteenth notes, some with trills, and a final cadence.

En variant af denne melodi spillede af Evald Thomsen under titlen: „Niels Kraghs Vals“, blot er der byttet om på A- og B-stykke. Evald Thomsen havde sin vals efter Kren Degn, Jerslev i Vendsyssel. der havde givet den navnet „Niels Kraghs Vals“ i taknemmelighed mod sin plejefar Niels Kragh i Horne sogn.

Nr. 46 Vals

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=192

The musical score for 'Nr. 46 Vals' is written in 3/4 time and G major. It consists of five staves. The first staff shows the main melody. The second and third staves are marked with '1.' and '2.' respectively, indicating first and second endings. The fourth and fifth staves continue the melody with first and second endings, ending with repeat signs.

Nr. 47 Vals

Efter Levy Wilsen 1981, MM=182

Melodien er en variant af nr. 34 og 35. Levy Wilsen spillede den på diatonisk harmonika og tilpassede selvfølgelig melodien til dette instrument.

Vi har fået fortalt, at Levy Wilsen købte sin første harmonika pr. postordre, og at hans far, Lars Wilsen nægtede at spille sammen med sådan noget djævelskab. Levy Wilsen fik dog efter sigende lov til at spille sekund med harmonikaen ved særlige lejligheder.

Rejlænder

Rejlænder spilles med to slag i takten, men med tydelig underdeling af slagene. Buestrøget er let: Madvig Vilsen havde ofte opstrøg i starten af en ny reprise, hvilket understregede melodiernes lette karakter. Samtidig er tempoet højt efter nutidige normer.

Sekstendedelene er sjældent helt lige, men de er aldrig gennemført punkterede.

Blandt rejlænderne findes nogle af de tonalt mest specielle melodier på Læsø, mens taktantallet på grund af dansen naturligvis ikke varierer.

Nr. 48 Ikke Hurtig

Rejlænder efter Hartvig Mortensen 1950-erne, MM=90

The image shows a musical score for a rejlænder piece. It consists of six staves of music, all in treble clef. The key signature is three sharps (F#, C#, G#), and the time signature is 2/4. The music is written in a style typical of rejlænder, with a focus on rhythmic patterns and melodic lines. The score includes various musical notations such as slurs, accents (marked with 'v'), and dynamic markings like 'DC' (Da Capo). The piece is identified as 'Nr. 48 Ikke Hurtig' and is attributed to Hartvig Mortensen from the 1950s, with a tempo marking of MM=90.

Endnu en Bjerregaard (se bemærkningen til nr. 49).

Nr. 49 Den Strejkende General

Rejlænder efter Madvig Vilsen 1986, MM=88, CD

Melodien er komponeret af D.T.S. Bjerregaard (1852-1916) og udgivet i Bjerregaards hektograferede nodeudgivelser fra december 1911 som „En Strejkende General, Schottisch“. Bjerregaard havde 1887-1916 i Kjellerup mellem Viborg og Silkeborg en meget betydelig musikvirksomhed, hvor han virkede som musikdirektør og drev musikforlagsvirksomhed, en musikinstrumentforretning og en anerkendt musikskole.

I Bjerregaards oprindelige melodi er der et C-stykke i D dur, men typisk er dette gledet ud.

„Den Strejkende General“ er et af de ikke så få eksempler på, at århundredskiftets hektograferede baldanse naturligt gled ind i det gamle spillemandsrepertoire på Læsø. Dog som regel ikke uden, at Læsøspillemændene satte deres helt eget præg på melodierne, som det i allerhøjeste grad er tilfældet med denne melodi. Efter at melodien indgik i Læsørepertoiret er punkteringerne forsvundet, og nye tonale træk er kommet til: I B-stykket bruger Madvig Vilsen lav ledetone og neutral tert (sænket). I syvende takt har Madvig Vilsen en opgang bestående af: lav ledetone, prim, sekund, neutral tert, kvart, kvint, stor sekst, lille septim og oktav.

Nr. 50 Melchiors Rejlænder

Efter Anna Jul 1983, MM=72, CD

The musical score for Nr. 50 Melchiors Rejlænder is written for four staves in treble clef. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 2/4. The melody is primarily in the first staff, with accompaniment in the other three. The piece consists of four measures.

Melchiors Rheinlænder var en af Anna Juul Christensens yndlingsmelodier, som Melchior Jensen spillede. Melchior Jensen var nabo til Anna Juul Christensen, da hun var barn. Han var født i 1868, gift første gang med Anna Juul Christensens faster, og anden gang med Caroline Nielsine Marie Andersen, som bare blev kaldt Caroline Melchior.

Melchior Jensen kunne spille en lille smule på violin og blev brugt i Klitten til de mere improviserede fester. Mange gange blev Melchior hentet til Anna Juul Christensens hjem for at spille, når der var unge mennesker forsamlet.

Nr. 51 Melchiors Rejlænder

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=86

The musical score for Nr. 51 Melchiors Rejlænder is written for four staves in treble clef. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 2/4. The melody is primarily in the first staff, with accompaniment in the other three. The piece consists of four measures.

Samme som foregående.

Nr. 52 Rejlænder

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=88

Musical score for Nr. 52 Rejlænder, consisting of four staves of music in G major and 2/4 time. The first staff begins with a repeat sign and a double bar line. The second staff ends with a repeat sign and a double bar line. The third and fourth staves contain more musical notation, including eighth and sixteenth notes, and end with repeat signs and double bar lines.

Nr. 53 Rejlænder

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=92

Musical score for Nr. 53 Rejlænder, consisting of four staves of music in G major and 2/4 time. The first staff begins with a repeat sign and a double bar line. The second staff includes first and second endings, marked '1.' and '2.'. The third staff features a trill, marked 'tr'. The fourth staff ends with a repeat sign and a double bar line.

Det krævede nogen overtalelse, at få Madvig til at lære os denne melodi, som er den eneste Læsø-melodi vi kender, der går over første position på violinen.

Nr. 54 Rejlænder

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=87, CD

Musical score for Nr. 54 Rejlænder, consisting of six staves of music in treble clef, 2/4 time, and D major. The score includes various musical notations such as slurs, trills (tr), and dynamic markings (v).

Igen en Bjerregaard-melodi fortolket af Læsømusikere. Madvig havde i sin tid hørt Lars Vilsen i Hvendt spille den.

Nr. 55 Rejlænder

Efter Levy Wilsen 1982, MM=83

Musical score for Nr. 55 Rejlænder, consisting of two staves of music in treble clef, 2/4 time, and D major. The score includes various musical notations such as slurs, trills (tr), and first/second endings (1., 2.).

Nr. 56 Rejlænder fra Litauen

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=90, CD

The image shows a musical score for a piece titled 'Nr. 56 Rejlænder fra Litauen'. The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. It consists of six staves of music. The first staff begins with a 'v' marking above the first note. The second staff ends with a double bar line and repeat dots. The third staff contains a triplet of eighth notes, indicated by a bracket and the number '3' below it. The music is characterized by a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, often beamed together, with some notes tied across bar lines.

Denne Rheinlænder lærte Madvig Vilsens far Lars Peter Vilsen (1866-1950) i sin søfartstid i Lithauen, og melodien er et af de få eksempler, vi kender, på, at søfolkene har taget udenlandske melodier med hjem til øen. Lars Peter Vilsen kom ud at sejle efter sin konfirmation og sejlede i mange år som tømmermand på de såkaldte smørbåde, bl.a. sammen med broderen Lars Vilsen. Engang hørte brødrene i Lithauen denne Rheinlænder, som de begge lærte. Lars Peter Vilsen blev ved med at spille Rheinlænderen, og det er efter ham, Madvig Vilsen har lært melodien.

Lars Peter Vilsen blev gift i 1888, men fortsatte med at sejle. Ægteparret fik deres første søn Lars Vilsen i 1900. Efter søfartsperioden ernærede han sig som husmand, daglejer og tømmer.

Nr. 57 Rejlænder

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=88

Musical score for Nr. 57 Rejlænder, consisting of four staves of music in G major and 2/4 time. The first staff begins with a repeat sign. The second staff ends with a repeat sign. The third and fourth staves continue the melody.

Nr. 58 Skrædderen

Rejlænder efter Madvig Vilsen 1986, MM=84

Musical score for Nr. 58 Skrædderen, consisting of four staves of music in G major and 2/4 time. The first staff begins with a repeat sign. The second, third, and fourth staves feature a 'v' (accendo) marking above the first note of each measure.

Melodien hører til en uartig vise om skrædderen, der sidder på bordet og syr, mens konen under bordet betjener kunderne på anden vis. Teksten begynder: „Skønt jeg var gift og var skrædderens kone, så var jeg ikke den der sagde nej!“

Anna Juul sang en næsten identisk version i samme toneart.

Melodien var Annas fars „stykke“, det vil sige hans yndlingsmelodi som han altid bad musikeren om at spille. Af samme grund kaldtes melodien også *Jens Thurens Rejlænder* efter Annas far Jens Thuren Jensen (1876-1957).

Nr. 59 Rejlænder

Efter Levy Wilsen 1982, MM=86

The image shows a musical score for 'Nr. 59 Rejlænder' in G major and 2/4 time. It consists of six staves of music. The first two staves are the main melody, starting with a repeat sign. The third and fourth staves are accompaniment, featuring a steady eighth-note bass line and chords. The fifth and sixth staves are variations of the melody, marked with 'v' for accents. The score ends with a double bar line and repeat dots.

De to sidste dele af melodien (i omvendt rækkefølge) er fra en melodi udgivet af D.T.S. Bjerregaard. Her sat sammen med en af de almindelige danske rejlændere, bl.a. kendt som *Norsk Rheinländer* i „358 danske Folkedansemelodier“, en vældig oplagt sammensætning på grund af ligheden mellem de to B-stykker.

Hopsa

Hopsa spilles uden springende bue og med ét slag i takten. Dog er hver takt underdelt, sådan at to hopsa-takter minder rytmisk om én rejlændertakt. I modsætning til rejlænderen spilles der dog *aldrig* med punkteringer.

Hopsa er så vidt vi ved oftest ensbetydende med tyrolerhopsa.

Nr. 60 Hopsa

Efter Hartvig Mortensen 1950'erne, MM=162

1.

2.

1. 2.

Nr. 61 Hopsa

Efter Hartvig Mortensen 1950'erne, MM=162

Musical score for Nr. 61 Hopsa, consisting of four staves of music in 2/4 time with a key signature of two sharps (F# and C#). The first staff begins with a repeat sign. The second staff ends with a repeat sign. The third staff features a triplet of eighth notes. The fourth staff includes first and second endings, with a repeat sign at the end.

Nr. 62 Hopsa

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=164

Musical score for Nr. 62 Hopsa, consisting of four staves of music in 2/4 time with a key signature of two sharps (F# and C#). The first staff begins with a repeat sign. The second staff ends with a repeat sign. The third and fourth staves feature accents (v) over the first notes of the first and second measures, respectively.

Nr. 63 Op Med Fokken

Hopsa efter Madvig Vilsen 1986, MM=168

The musical score for 'Nr. 63 Op Med Fokken' consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody is written in a simple, folk-like style with eighth and quarter notes. The second staff continues the melody with a repeat sign at the end. The third and fourth staves provide a harmonic accompaniment, primarily using quarter and eighth notes, with a repeat sign at the end of the fourth staff.

I gammel tid sang sømændene „Op med fokken, Frederik“ eller „Klar ved fokken, Frederik“.

Nr. 64 Klar Ved Fokken

Hopsa efter Asbjørn Thomsen 1981, MM=145

The musical score for 'Nr. 64 Klar Ved Fokken' consists of four staves of music. It features the same notation as the previous piece: treble clef, one sharp key signature, and 2/4 time signature. The melody is similar in style, using eighth and quarter notes. The second staff ends with a repeat sign. The third and fourth staves provide accompaniment, with the fourth staff ending in a repeat sign.

Samme som foregående.

Nr. 65 Hopsa

Efter Levy Wilsen 1982, MM=165

The musical score for 'Hopsa' is presented in four staves. The first staff is the treble clef melody, starting with a repeat sign and a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The second staff is a second treble clef line, likely for a second voice or instrument. The third staff is a bass clef accompaniment consisting of chords. The fourth staff is another treble clef line, possibly for a second voice or instrument. The music is in 2/4 time and ends with a double bar line and repeat dots.

Pardanse

Melodierne til pardansene er alle baseret på Polka, vals, rejlænder, hopsa eller en blanding af disse. En undtagelse er mazurkamelodierne, som vi har taget med i denne afdeling.

Nr. 66 Jysk Fynsk

Efter Levy Wilsen 1981, MM=114, CD

Musical score for Nr. 66 Jysk Fynsk, consisting of four staves. The first two staves are the melody, and the last two are the accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The melody starts with a repeat sign. The accompaniment features eighth-note patterns and includes two 'v' markings above the notes.

Polkatype.

Nr. 67 Jysk Fynsk

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=114

Musical score for Nr. 67 Jysk Fynsk, consisting of four staves. The first two staves are the melody, and the last two are the accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The melody starts with a repeat sign. The accompaniment features eighth-note patterns and includes two 'v' markings above the notes.

Polkatype. Samme som foregående.

Nr. 68 Jysk Fynsk

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=117, CD

Musical score for Nr. 68 Jysk Fynsk, consisting of four staves of music in treble clef, 2/4 time, and D major. The first staff begins with a repeat sign and contains a melody with a trill (tr) on the third measure. The second staff continues the melody with another trill (tr) on the third measure. The third staff continues the melody. The fourth staff concludes the piece with a trill (tr) on the third measure and a repeat sign.

Polkatype. Selvom melodien ligner de to foregående, opfattede Madvig den som en selvstændig melodi, ikke en variant.

Nr. 69 Rullen Går

Efter Levy Wilsen 1982, MM=120

Musical score for Nr. 69 Rullen Går, consisting of four staves of music in treble clef, 2/4 time, and D major. The first staff contains a melody. The second staff continues the melody with a trill (tr) on the fourth measure. The third staff contains a bass line with chords. The fourth staff continues the melody with a trill (tr) on the third measure and a repeat sign.

Polkatype.

Nr. 70 Napoleonsmarchen

Efter Anna Juul, MM=116

Polkatype. Anna traliede denne melodi, og hun havde også en tekst til den. Teksten er gengivet i dansebeskrivelsen.

Nr. 71 Molbrok

Efter Anna Juul 1986, MM=100

Polkatype. På sine gamle dage fik Anna foræret en mundharmonika, så hun kunne spille de gamle melodier, når hun kom i tanke om den. Denne melodi spillede hun på sin C-mundharmonika - vi har af violinhensyn transponeret til de øvrige musikeres toneart.

Nr. 72 Hæl og Tå

Efter Levy Wilsen 1982, MM=101

Two staves of musical notation for the piece 'Nr. 72 Hæl og Tå'. The music is in 2/4 time and G major. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. It features a series of eighth and sixteenth notes, followed by a first ending marked '1.' with a 'v' (accendo) above it, and a second ending marked '2.'. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns and first/second endings.

Polkatype.

Nr. 73 Frederikshavn-Læsø

Efter Levy Wilsen 1982, MM=106

Four staves of musical notation for the piece 'Nr. 73 Frederikshavn-Læsø'. The music is in 2/4 time and G major. The notation is arranged in four staves, likely representing different instruments or parts of a band. It features a consistent rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes throughout.

Polkatype.

Nr. 74 Lottes Død

Efter Levy Wilsen 1982, MM=135

Musical score for Nr. 74 Lottes Død, consisting of four staves of music in G major and 2/4 time. The first staff features a melody with accents (v) and slurs. The second staff continues the melody with slurs. The third staff shows a bass line with chords and slurs. The fourth staff continues the bass line with slurs. The piece concludes with a double bar line.

Polkatype.

Nr. 75 Møens Hopsa

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=120

Musical score for Nr. 75 Møens Hopsa, consisting of four staves of music in G major and 2/4 time. The first two staves feature a melody with accents (v) and trills (tr). The third and fourth staves show a bass line with slurs. The piece concludes with a double bar line.

Polkatype.

Nr. 76 Møens Hopsa

Efter Levy Wilsen 1982, MM=115

Musical score for Nr. 76 Møens Hopsa, consisting of four staves of music in 2/4 time, key of D major. The first staff has two 'v' marks above the first two measures. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Polkatype. Samme som foregående.

Nr. 77 Syvtrit

Efter Levy Wilsen 1982, MM=83

Musical score for Nr. 77 Syvtrit, consisting of two staves of music in 2/4 time, key of D major. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Rejlændertype.

Nr. 78 Syvtrit

Efter Anna Juul 1986, MM=82

Musical score for Nr. 78 Syvtrit, consisting of two staves of music in 2/4 time, key of D major. The first staff has lyrics: "En to tre fire fem seks syv, syv seks fem fire tre to en,". The second staff has lyrics: "Ham-bo-lin, Konstan-tin, kom min sø-de Mett-kir-stin, Mett-kir-stin!". The second staff includes first and second endings marked "1." and "2." above the notes.

Rejlændertype.

Nr. 79 Pigernes Fornøjelse

Efter Levy Wilsen 1982, MM=83

Musical score for Nr. 79 Pigernes Fornøjelse, consisting of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It features a melody with eighth and sixteenth notes, including a first ending (1.) and a second ending (2.). The bottom staff is in treble clef with the same key signature and time signature, providing a rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes, also including first and second endings.

Rejlændertype.

Nr. 80 Skomagerdansen

Efter Levy Wilsen 1982, MM=88

Musical score for Nr. 80 Skomagerdansen, consisting of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It features a melody with eighth and sixteenth notes. The bottom staff is in treble clef with the same key signature and time signature, providing a rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes.

Rejlændertype.

Nr. 81 Skomagerdansen

Efter Madvig Wilsen 1986, MM=86

Musical score for Nr. 81 Skomagerdansen, consisting of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It features a melody with eighth and sixteenth notes, including trills (tr) and first (1.) and second (2.) endings. The bottom staff is in treble clef with the same key signature and time signature, providing a rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes, also including trills (tr).

Rejlændertype.

Nr. 82 Federmikkel

Efter Levy Wilsen 1982, MM=86

Musical score for Nr. 82 Federmikkel, consisting of three staves of music in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#). The first staff contains the main melody with first and second endings. The second staff provides a rhythmic accompaniment. The third staff continues the melody with first and second endings.

Rejlændertype.

Nr. 83 Vupti (Vob Di)

Efter Levy Wilsen 1982, MM=81

Musical score for Nr. 83 Vupti (Vob Di), consisting of two staves of music in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#). The first staff contains the main melody with first and second endings. The second staff provides a rhythmic accompaniment.

Rejlændertype.

Nr. 84 Svejtrit

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=88

Musical score for Nr. 84 Svejtrit, consisting of four staves of music in treble clef, key of D major (one sharp), and 2/4 time signature. The first two staves feature a melodic line with a triplet of eighth notes in the final measure. The third and fourth staves provide a rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes.

Rejlændertype.

Nr. 85 Da Gloi Ta Te rej

Svejtrit efter Klara Stoklund, MM=94

Musical score for Nr. 85 Da Gloi Ta Te rej, consisting of four staves of music in treble clef, key of D major (one sharp), and 2/4 time signature. The score includes dynamic markings such as accents (v) and slurs. A time signature change to 3/4 is indicated in the third staff. The melody is primarily eighth and sixteenth notes.

Rejlændertype.

Nr. 86 Tripmazaruka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=150

The musical score for Nr. 86 Tripmazaruka consists of four staves of music in treble clef, 3/4 time, and D major. The first two staves feature triplet eighth notes with accents (V) above them. The third and fourth staves continue the melody with eighth and quarter notes, ending with a double bar line and repeat dots.

Mazurkatype. Mazurka spilles hurtigt og let, punkteringerne er bløde (swingpunkteringer, triolpunkteringer). Den betones omtrent som vals.

Nr. 87 Tripmazaruka

Efter Levy Wilsen 1982, MM=152

The musical score for Nr. 87 Tripmazaruka consists of four staves of music in treble clef, 3/4 time, and D major. The first two staves feature eighth and quarter notes, with a triplet of eighth notes in the second staff. The third and fourth staves continue the melody with eighth and quarter notes, ending with a double bar line and repeat dots.

Mazurkatype.

Nr. 88 Sprætmazurka

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=155

The musical score for 'Nr. 88 Sprætmazurka' is presented in two systems. The first system consists of four staves. The top two staves are in 3/4 time and feature a melody with eighth and sixteenth notes, and a bass line with eighth notes. The bottom two staves are in 2/4 time and feature a melody with eighth and sixteenth notes, and a bass line with eighth notes. The second system consists of four staves, all in 2/4 time. The top two staves are in G major and feature a melody with eighth and sixteenth notes, and a bass line with eighth notes. The bottom two staves are in G major and feature a melody with eighth and sixteenth notes, and a bass line with eighth notes. The score includes various musical notations such as clefs, time signatures, key signatures, and dynamic markings like 'v' (pizzicato).

Mazurkatype.

Tyrolerhopsa

se under hopsa s. 148.

Nr. 89 Tyrolervals

Efter Asbjørn Thomsen, MM=188

The image displays a musical score for 'Nr. 89 Tyrolervals' in G major and 3/4 time. The score is arranged in six staves. The first four staves represent the main melody, with the first staff starting with a repeat sign and a key signature change to G major. The fifth and sixth staves provide a rhythmic accompaniment, featuring eighth-note patterns and slurs. Various musical notations are present, including bar lines, repeat signs, and dynamic markings such as 'v' (accents) and '̄' (breves).

Valsetype. Melodien er meget udbredt og er bl.a. udgivet af Danske Folkedanseres Spillemandskreds som *Trompeter Christrups Vals, Randers 1810*. Asbjørn Thomsen kalder den „Pigen med det smukke røde hår“.

Nr. 90 To Ting

Efter Levy Wilsen 1982, MM=186-106

Musical score for Nr. 90 To Ting, consisting of four staves of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The first staff begins with a repeat sign. The second and fourth staves include first and second endings, indicated by '1.' and '2.' above the staves. The second ending in the fourth staff changes the time signature to 2/4.

Valsetype og polkatype.

Nr. 91 Svensk Maskerade

Efter Levy Wilsen 1982, MM=116-186-155

Musical score for Nr. 91 Svensk Maskerade, consisting of six staves of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The first staff includes accents (v) over several notes. The second and fourth staves include first and second endings, indicated by '1.' and '2.' above the staves. The second ending in the fourth staff changes the time signature to 3/4.

March, valsetype og hopsatype.

Nr. 92 Norsk Fjeldmarch

Efter Levy Wilsen 1982, MM=187

Musical score for Nr. 92 Norsk Fjeldmarch, consisting of four staves of music in treble clef, key of D major, and 3/4 time. The score includes various musical notations such as accents (v), slurs, and first/second endings.

Valsetype.

Nr. 93 Den Toppede Høne

Efter Levy Wilsen 1982, MM=96

Musical score for Nr. 93 Den Toppede Høne, consisting of four staves of music in treble clef, key of D major, and 2/4 time. The score includes various musical notations such as slurs and first/second endings.

Hopsatype/rejlændertype.

Turdanse og familiedanse

Petersen, Enkelt Kæde, Sekstur, Kontra og Enkemand's Dans spilles som polka, *Sløjfen* og *Tyrolerhopsa i Kreds* spilles som hopsa og *8 Mands Dans* som rejlænder.

Nr. 94 Petersen

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=116

1. gang D.C.

Musical score for Nr. 94 Petersen, 1. gang D.C. The score is written in treble clef, 2/4 time, and D major. It consists of four staves. The first staff is the melody, starting with a quarter rest followed by a series of eighth and sixteenth notes. The second staff is a bass line with a repeat sign at the beginning. The third staff is a bass line with a steady eighth-note accompaniment. The fourth staff is the melody again, ending with a double bar line and repeat dots.

Nr. 95 Enkelt Kæde

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=116

Musical score for Nr. 95 Enkelt Kæde. The score is written in treble clef, 2/4 time, and D major. It consists of five staves. The first staff is the melody, starting with a quarter rest followed by eighth and sixteenth notes. The second staff is a bass line with a repeat sign at the beginning and a fermata over the final note. The third staff is a bass line with a steady eighth-note accompaniment. The fourth staff is the melody again, ending with a double bar line and the marking 'D.C.'. The fifth staff is a bass line with a fermata over the final note.

Madvig har spillet mange versioner af Petersen og Kæden. Denne er fra vores besøg hos ham i 1986 efter et par dages opvarmning, hvor der stadig kom flere detaljer for dagens lys.

Nr. 96 Petersen

Efter Levy Wilsen 1981, MM=112

1. gang D.C.

Musical score for Nr. 96 Petersen, 1. gang D.C. The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. It consists of four staves. The first staff features a melodic line with eighth-note patterns. The second staff has a similar melodic line with some rests. The third staff contains a bass line with eighth-note patterns and some chords. The fourth staff continues the melodic line with eighth-note patterns and ends with a double bar line.

Nr. 97 Enkelt Kæde

Efter Levy Wilsen 1981, MM=108

Musical score for Nr. 97 Enkelt Kæde. The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. It consists of three staves. The first staff features a melodic line with eighth-note patterns and a final note with a fermata. The second staff has a similar melodic line with eighth-note patterns. The third staff contains a bass line with eighth-note patterns and some chords.

B-stykket spilles sejt med en anelse 6/8-delsførmelse.

Nr. 98 Petersen

Efter Hartvig Mortensen 1961, MM=114

2x 1.gang

1. 2. DC.

Nr. 99 Enkelt Kæde

Efter Hartvig Mortensen 1961, MM=114

DC.

Nr. 100 Sløjfen

Efter Madvig Vilsen 1986, MM=170

The image displays a musical score for a piece titled "Nr. 100 Sløjfen". The score is written in a single system with eight staves, all using a treble clef. The key signature consists of two sharps (F# and C#), and the time signature is 2/4. The music is characterized by a steady eighth-note pattern, often grouped in pairs with slurs. The melody is simple and repetitive, typical of a folk tune. The score begins with a double bar line and a repeat sign. The eighth staff concludes with a double bar line and repeat dots. The overall structure is a single melodic line.

Nr. 101 Sløjfen

Efter Levy Wilsen 1981, MM=172

The image displays a musical score for a piece titled "Nr. 101 Sløjfen". The score is written for a single melodic line on a treble clef staff. The key signature is two sharps (F# and C#), and the time signature is 2/4. The piece consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps, and a 2/4 time signature. The melody is composed of eighth and quarter notes, with some notes beamed together. The second staff continues the melody. The third staff features a fermata over the final note of the phrase. The fourth staff begins with a repeat sign. The fifth staff continues the melody. The sixth staff continues the melody. The seventh staff concludes the piece with a double bar line and the marking "DC." (Da Capo).

Nr. 102 Sekstur

Den Ny Sekstur efter Levy Wilsen 1981, MM=112

The image shows a musical score for a piece titled 'Nr. 102 Sekstur'. The score is written in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a time signature of 2/4. It consists of seven staves of music. The first two staves are marked '1. gang D.C.' (Da Capo). The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several measures with 'v' (accents) above them, indicating a specific performance style. The piece concludes with a double bar line.

Sekstur og Sløjfen („Den firkantede Sløjfe“) er de turdansen, der har holdt sig længst levende i dansetraditionen på Læsø. Denne seksturmélodi blev især spillet meget af Levy Wilsens far Lars Wilsen, Hvent. Da Seksturen var en meget yndet dans, blev den tidligere spillet flere gange i løbet af en aften, og derfor havde spillemændene flere melodier at vælge imellem.

Nr. 103 En Gammel Sekstur

Efter Hartvig Mortensen 1950-erne, MM=114

1. gang D.C.

The image shows a musical score for a piece titled "En Gammel Sekstur". The score is written in treble clef with a key signature of three sharps (F#, C#, G#) and a 2/4 time signature. It consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of three sharps, and a 2/4 time signature. The music is written in a single melodic line. The second staff includes the instruction "1. gang D.C." above the staff. The score concludes with a double bar line at the end of the seventh staff.

Nr. 104 Den Gamle Sekstur

Efter Klara Stoklund 1986, MM=108

The image shows a musical score for a piece titled "Nr. 104 Den Gamle Sekstur". The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. It consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a time signature of 2/4. The music is written in a simple, folk-like style. There are several accents (marked with a 'v') above certain notes. The second staff includes the instruction "1. gang D.C." above the music. The score ends with a double bar line.

Denne melodi har, som titlen antyder, været den mest anvendte. Til denne melodi var der skrevet flere viser, bl.a. Rantzaus vise „En Sekstur, ak det lille ord“, som har været almindelig kendt på Læsø.

Nr. 105 Bedstemors Piger

Sekstur efter Madvig Vilsen, MM=114

The image shows a musical score for a piece titled "Nr. 105 Bedstemors Piger". The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. It consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a time signature of 2/4. The second staff has the instruction "1. gang D.C." above it. The third staff features a sixteenth-note sextuplet marked with a "6" and a bracket. The fourth staff continues the melody. The fifth staff includes a triplet marked with a "3" and a bracket. The sixth and seventh staves complete the piece. The music is characterized by a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and includes various ornaments and articulations.

Samme som foregående. Madvig kaldte den *Bedstemors Piger* (og *Den Gamle Sekstur*) og sang „Bedstemors piger, de gik forbi, de havde en krukke med ærter i“.

Nr. 106 Kontra

Efter Levy Wilsen 1982, MM=112

The musical score consists of eight staves of music, all in G major (one sharp) and 2/4 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. It contains a sequence of eighth and sixteenth notes, with two 'v' markings above the first two measures. The second staff features a first ending bracket over the final two measures, with a second ending bracket over the final measure. The third staff includes a fermata over the final measure. The fourth staff has two first and second ending brackets over the final two measures. The fifth staff contains a fermata over the final measure. The sixth staff has two first and second ending brackets over the final two measures. The seventh staff includes a fermata over the final measure. The eighth staff concludes with a fermata over the final measure.

Nr. 107 8 Mands Dans

Efter Levy Wilsen 1982, MM=88

Musical score for Nr. 107 8 Mands Dans, consisting of three staves of music in treble clef. The first staff is in 3/4 time. The second staff is in 3/4 time, with a 2/4 time signature change indicated by a 'v' above the staff. The third staff is in 2/4 time, with a 3/4 time signature change indicated by an '8.' above the staff. The piece concludes with a 'D.C.' (Da Capo) marking.

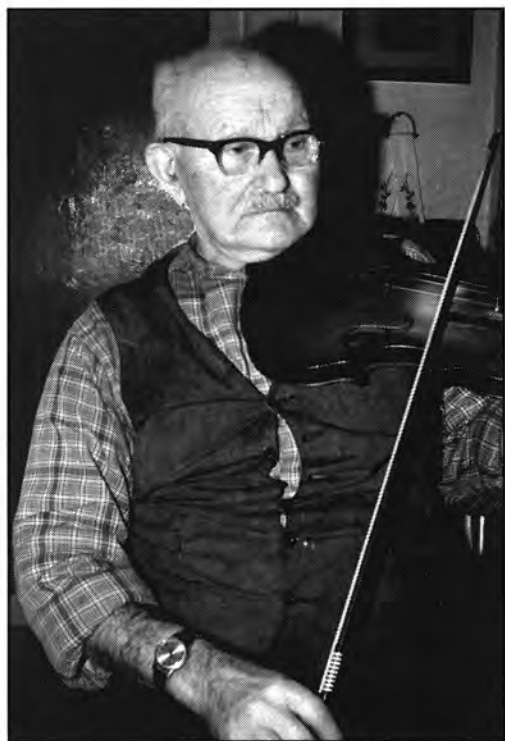
Nr. 108 Enkemand's Dans

Efter Levy Wilsen 1982, MM=110

Musical score for Nr. 108 Enkemand's Dans, consisting of three staves of music in treble clef. The first staff is in 2/4 time. The second staff is in 2/4 time, with a first ending (1.) and a second ending (2.) marked. The third staff is in 3/4 time, with a 2/4 time signature change indicated by a '1.-3.' above the staff, and a 2/4 time signature change indicated by a '4.' above the staff. The piece concludes with a double bar line.

Tyrolerhopsa i Kreds

- brug fx nr.63 „Op med Fokken“.

Billedfortegnelse

Forkortelser:

AC	Anders Christensen
BC	Bernt Christensen
DA	Dansk Folkemindesamlings arkiv
KK	Kenneth Krak
RM	Udlånt af Ruth Mortensen
SN	Svend Nielsen
TH	Torben Hviid
VC	Videocapture fra Dansk Folkemindesamlings videoer

Side	Tekst	Fotograf
1	Levy Wilsen og Anna Juul Christensen.	BC
6	Tangtækt gård (museet på Læsø)	KK
7	Kort over Læsø ca. 1900	SK
8	Indsejling i Vesterø Havn	KK
10	Forfattere til kaffe hos Madvig og Nytte Vilsen	KK
11	Dansen diskuteres	VC
13	Anna Juul byder på morgenmad	KK
14	Dans hos Anna Juul, muligvis i 1950-erne	DA
15	Anna Juul Christensen	AC
16	Anna Juul som ung	KK
16	Asbjørn Thomsen	SN
17	Hartvig Mortensen	RM
18	Levy Wilsen med frue	BC
19	Levy Wilsen	VC
20	Madvig Vilsen	AC
21	Lars Peter Vilsen, Madvigs far.	DA
23	Sigurd Smith	VC
24	Gaarn Larsen	TH
26	Allemandstæg: Kontra / 8 Mands Dans	VC
27ø	Enhånds: Petersen / Kontra / Kontra	VC
27n	Dansefatninger	SN/VC
28ø	Halvåben dansefatning	SN/VC
28n	Tohåndsfatning	VC
29	Kæde (Sløjfen) / Skulti (Sekstur)	VC
31	Fatning ved svingtrin	SN/VC
32	Tohånds: Nærbillede / Kontra	SN/VC
35	Polka	VC
38	Vals	VC
40	Rejlænder: Fremdansning / Omdansning	VC
46	Jysk Fynsk: Frem / Tilbage / Polka	VC
47	Jysk Fynsk: Frem, forskellige fatninger	VC

Side	Tekst	Fotograf
51	Pause i videoptagelserne	SN
52	Hæl & Tå: Hæl / Tå / Hæl / Tå / Svejtrit	VC
54	Lottes død: Polka / Frem / Tilbage	VC
55	Læsønatur	KK
56	Møens Hopsa: Hæl / Tå	VC
59	Syvtrit: Fremdansning / „Koret“ synger Syvtrit	VC
61	Pigernes Fornøjelse: Rejlænder / Guldæbler	VC
62	Skomagerdansen: Den ene vej / Den anden vej / Træk / Klap	VC
63	Skomagerdansen: Svejtrit	VC
65	Feddermikkel: Sidegang / „Jydsk fynsk“ / Rejlænder	VC
66	Vupti: Frem / Rundt	VC
69ø	Tripmazurka: Mazurkatrin forreste fod / Bageste fod	VC
69n	Levy Wilsen	SN
74	To Ting, Tyrolersvejtrit: Frem / Rundt	VC
75	Læsønatur	KK
77	Svensk Maskerade: March frem / March tilbage	VC
79ø	Norsk Fjeldmarch: Vals frem	VC
79n	Norsk Fjeldmarch: Figur	VC
82-83	Ture	VC
85	Petersen: Damerne svinger solo / sammen / Herrerne går / svinger	VC
87	Enkelt Kæde: Armkrog modstående / Armkrog sidemand / Sving med modstående	VC
89	Sløjfen: Mølle / Damerne ind / Mølle / Kæden starter / Kæde / Tur	VC
91	Sekstur: Tur / Gå fremmed / Skulti	VC
94	Kontra: Tur / Tur / Hoveparrene svinger / Sideparrene svinger / Herrerne går / Damerne går / Kæde / Hilsen i kæden	VC
96	8 Mands Dans: Kreds / Armkrog, H / Armkrog, D / Sluthilsen	VC
97	Læsønatur	KK
100	Enkemands Dans: March / Der klappes ud / March med enkedame	VC
103	Madvig Vilsens venstre hånd	VC
104	March	VC
110	Der er andet i verden end dans og musik	VC
127	Madvig Vilsen	SN
130	Gaarn Larsen	TH
132	Sammenspil: Levy Wilsen og Madvig Vilsen	VC
133	Gaj Pedersen	VC
135	Asbjørn Thomsen / Asbjørn Thomsens fødested og Jens Bjørn Smiths aftægtsbolig	VC
139	Levy Wilsen spiller diatonisk harmonika	SN
151	Asbjørn Thomsen	SN
155	Sammenspil	VC
159	Levy Wilsen	VC
166	Levy Wilsen	BC
178ø	Hartvig Mortensen	RM
178n	Læsønatur	KK
184	Afsejling fra Vesterø Havn	KK

Danse- og melodiregister

8 Mands Dans 95, 177

B

Bedstemors Piger 175

Bogøs Vals 123

Bogøvalsen 124

D

Da Gloi Ta Te rej 160

Den Gamle Sekstur 174

Den Store Smeds Vals 124, 125

Den Strejkende General 141

Den Søddeste Vals 126

Den Toppede Høne 80, 165

Dobbeltmazurka 70

E

En Gammel Sekstur 173

Enkelt Kæde 86, 167, 168, 169

Enkeltmazurka 68

Enkemands Dans 99, 177

F

Federmikkel 64, 159

Forkert hamborger 35

Forkert Polka 109, 111, 112, 113, 114

Forkert rundtenom 35

Forkert Vals 38, 127, 128, 129

Frederikshavn-Læsø 155

H

Hamborger 35

Hans Jørns Vals 131, 132

Hartvigs Polka 114

Hopsa 42, 148, 149, 151

Hæl og Tå 52, 155

I

Ikke Hurtig 140

J

Jens Bjørn Smiths Vals 134, 135
Jens Lyngses Polka 115
Jysk Fynsk 46, 152, 153
Jørgen Christians Polka 107

K

Kingo Petersens Polka 109
Kingo Petersens Vestenom 108
Klar Ved Fokken 150
Kontra 92, 176

L

Lars Peter på Rimmi 110
Lars Vilsens Polka 106
Lille Ebbe 119
Lottes Død 54, 156

M

Mallebrok 50, 154
Marchs 104
Mazurka 43
Melchiors Rejlænder 142
Mellem Frederikshavn & Læsø 53, 155
Molbrok 50, 154
Molinaske 80
Møens Hopsa 56, 156, 157

N

Napoleonsmarchen 49, 154
Norsk Fjeldmarch 78, 165

O

Op Med Fokken 150
Opsang 184
Otte Mands Dans 95, 177

P

Petersen 84, 167, 168, 169
Pigernes Fornøjelse 60, 158
Polka 35, 105, 106, 107, 111
Proptrækkeren 116

R

Reinlender 40
Rejlænder 40, 143, 144, 146, 147
Rejlænder fra Litauen 145
Rejnlænder 40
Rullen Går 48, 153
Rundtenom 35

S

Schottish 40
Sekstur 90, 172
Simon Kils Vals 129
Skomagerdansen 62, 158
Skrædderen 146
Sløjfen 88, 170, 171
Snedker Jens' Vals 121
Sprætmazurka 43, 70, 162
Svejtrit 44, 67, 160
Svensk Maskerade 76, 164
Syvtrit 58, 157
Søren Mejlings Vals 136, 137

T

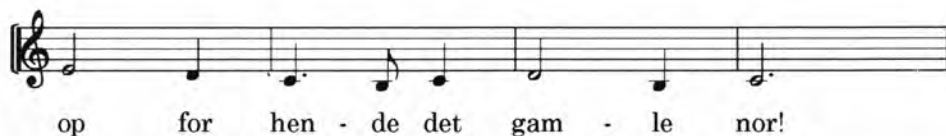
Thorvald Hansens Vals 118
To Ting 74, 164
Tripmazurka 43, 68, 161
Tyrolerhopsa 42, 71, 162
Tyrolerhopsa i Kreds 98, 177
Tyrolersvejtrit 74
Tyrolerval 72, 163
Tyrolihopsa 71
Tyrolivals 72

V

Vals 38, 117, 122, 133, 138, 139
Vestenom 35
Vilsens Vals 120
Vob Di 66, 159
Vupti 66, 159

Opsang

Efter Anna Juul 1982

Til sidst en opsang - en sang, fiskerne i Østerby sang i gamle dage, når kutterne skulle hales på land ved håndkraft. Anna har lært sangen af en veninde i Østerby

Læsø er en ø med stærke traditioner. En del af øens danse- og musiktradition er beskrevet i denne bog, der indeholder beskrivelser af mere end 30 traditionelle danse og danseformer, samt over 100 nedskrevne melodier.

folkmusikhusringen

ISBN 87-89444-10-8